

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

Pedagógiai Kar

Intézet neve

Az előszavas mesemondás és a népmesék szerepe a pedagógiai gyakorlatban

Mit tanulhat egy pedagógus a mai mesemondóktól?

Témavezető: **Kovács Tibor Attila** – tanársegéd

Készítette: **Ottrok Evelin** – Óvodapedagógus alapképzési szak (BA)

szevelin21@gmail.com

Budapest, 2024. 07.

Tartalom

Bevezetés	3
1. Az élőszavas mesemondás szerepe az óvodai fejlesztő, nevelő munka szempontjából.....	4
1.1. A helyes óvónői beszédminta	4
1.2. Az élőszavas mesemondás és a helyes előadásmód jelentősége az anyanyelvi fejlesztés szempontjából.....	5
1.3. Az élményszerű mesemondás funkciója az élőszavas mesemondás során.....	6
1.4. Élmény, komplexitás és interaktivitás az óvodai mesefoglalkozások alatt	7
2. Személyes tapasztalatok.....	8
3. Kutatási kérdések	10
Napjaink mesemondói által alkalmazott módszertani eszközök adaptálhatóak-e az óvodai mesemondás során?.....	10
3.1. Hogyan jelenik meg az élőszavas mesemondás a pedagógiai gyakorlatban?	11
3.1.2. Az óvodai nevelést szabályozó dokumentumok elemzése az élőszavas mesemondás gyakorlatára fókuszálva	11
3.1.3. A gyakorló óvodapedagógusok fejlesztő, nevelő munkájában milyen szerepet tölt be az élőszavas mesemondás és a népmesék hogyan jelennek meg munkájukban?	18
3.2. Napjaink mesemondói által alkalmazott módszertani eszközök adaptálhatóak – e az óvodai mesemondás során?	26
3.2.1. Napjaink mesemondói milyen szempontok szerint csoportosíthatóak? Milyen irányzatok, módszertanok léteznek? A mesemondók közösségében milyen szerepet, funkciót töltenek be a pedagógusok?	26
3.2.2. Hogyan határozható meg a mesemondók módszertani eszköztára? A pedagógus ebből a módszertanból mit tud alkalmazni az óvodai élőszavas mesemondás során?.....	39
4. A „revival” mesemondás tradicionális irányzata – a hagyományos mesemondás módszertanának adaptálása óvodai mesefoglalkozás tervezése és megvalósítása során	42
4.1. A népmese műfaja.....	42
4.2. Meseválasztás néprajzi gyűjtésből származó kötetből.....	43
A kismalac és a farkas története.....	43
4.3. A Magyar népmesekatalógus használata - a mese típusának meghatározása	44
4.4. A mesei szüzsé a Magyar Népmesekatalógus alapján	45
4.5. A mesei történet egyes variánsainak variálásának lehetőségei a megtekintett változatok alapján – állandó és változó elemek a mesében	50
4.6. Próza- és mesemondás szemléltető eszközzel óvodai környezetben	53
5. Mit tanultam a mai mesemondóktól – Összegzés	58

6. A kutatás tanulásmódszertani jelentősége	64
Mellékletek:	69

Bevezetés

A mese nemcsak az anyanyelvi és irodalmi nevelést szolgálja, nemcsak az olvasóvá nevelés egyik legelső állomása és a pedagógiai munka során nemcsak a szórakoztatás eszköze, hanem az óvodáskorú gyermekek elengedhetetlen fejlesztő eszköze. Varázstárgy, mely átsegíti az óvodapedagógus hallgatót számos nehézségen. Ez a gyakorlati szempont inspirált abban, hogy mesével foglalkozzak. Számomra természetes volt, hogy foglalkozás tervezeteim megírásánál és a gyakorlati alkalmak során népmesekincsünkből válasszak, hiszen X generáció tagjaként óvodai és iskolai éveim alatt népmese élményeim meghatározóak voltak életemben. Óvodásként, kedvenc népmeséimet pedagógusaim előszóval, könyv nélkül mesélték.

Mindemellett népmeséink az évszázadok során megőrizték ünnepeink, hagyományaink, szokásaink eredetét, lényegét. Fontosnak tartom, hogy ezeket az értékeket az óvodapedagógus beemelje munkájába.

Népmeséink sajátos, népünkre jellemző narratív struktúrába őrizték meg gyökereinket, értékrendünket. Múltunk és jelenünk egymással szorosan összefüggő folyamat, egymásra kölcsönösen hatnak. Miközben a jelen sodorja magával múltunkat, annak legértékesebb részét megőrzi, s szokássá hagyománnyá alakítja, melyek állandó szereplői lesznek folytonosan változó jövőbe mutató életünknek. Ezek az ismétlődő keretek, rítusok, szokások, adnak biztonságérzetet a gyermekeknek és a felnőtteknek egyaránt. A gyermek fejlődése szempontjából nagyon fontos, hogy a népmeséken keresztül a múlt értékeit is megismerje. A népmesének - és valamennyi népköltészeti alkotásnak éppoly természetesnek kell lennie egy gyermek életében, mint bármilyen napirendnek, hetirendnek, családi rítusnak, szokásnak. Ezek alakítják ki a gyermek magába és jövőjébe vetett bizalmát.

1. Az élıőszavas mesemondás szerepe az óvodai fejlesztő, nevelő munka szempontjából

1.1. A helyes óvónői beszédminta

A témához kapcsolódó szakirodalmi tájékozódást követően megbizonyosodtam arról, hogy az élıőszavas mesemondás az óvodáskorú gyermek fejlesztése során kiemelt szereppel bír az anyanyelvi nevelés szempontjából.

Az élıőszóban elhangzó mesemondás lehetővé teszi:

- a gyermekekkel való szemkontaktus folyamatos fenntartását
- az írott mese szövegétől való elszakadást, s ezáltal a szabad mesélés lehetőségét

E két tényező a helyes óvónői „beszédminta” megvalósulásának feltétele.¹ (Gósy, 1997)

¹ Az élıőszavas mesélés fontosságát Gósy Mária, *Beszéd és Óvoda* című könyvében is hangsúlyozza. (Gósy, 1997) A szerző tanulmányában kijelenti, hogy az anyanyelv elsajátításának folyamatában az óvodapedagógus személye, az élıőszavas kommunikációja, illetve a mesemondás milyen fontos szerepet tölt be. Kiemeli, hogy az óvónő mesemondói tevékenysége „beszédminta” az óvodáskorúak számára. (Gósy, 1997. 111.) Ezért nagyon fontos, hogy az óvodapedagógus helyesen beszéljen. Ennek alapfeltétele a „jó beszédlelézés, a megfelelő hangindítás és hangképzés, továbbá a prozódiai tényezőknek az anyanyelvi normák szerinti betartása.” (Gósy, 1997. 111.)

Véleménye szerint a mesemondás alkalmával az óvónői beszédmintának „a szokásosnál is pontosabbnak kell lennie”. „Szigorú szabály, hogy 3-4 éves gyermeknek az óvónő soha ne olvassa a mesét, mondókát és a verseket. (Gósy, 1997. 111.)” Hangsúlyozza, hogy a mesehallgatás élményét zavarja, ha a mesemondó megáll, szünetet tart azért, hogy ismeretlen szavak jelentését magyarázza. Megengedhetőnek tartja, hogy a gyermeknek válaszoljon az óvodapedagógus, ha a gyermek kérdésével megszakítja a mesemondást, de hasznosabbnak tartja, ha mesélést követően beszélgetnek a meséről. Azon a véleményen van, hogy a mesélés során nagyon fontos a szemkontaktus fenntartása, a 6 éves kortól ajánlott könyvből való meseolvasás során is. A szinte függőleges fejtartás, a szemkontaktus fenntartása, a helyes hangképzés és az érthető beszéd szempontjából kiemelt szerepet kapnak a mesemondás során. A szerző javasolja, hogy mesemondás előtt az óvodapedagógus ismerje meg a mesét, bátran gyakoroljon tükör előtt. A jó mesemondó pedagógusnak nem szükséges nagy meserepertoárral rendelkeznie, hiszen a gyermekek szeretik az ismétlést – vallja. (Gósy, 1997)

1.2. Az élőlászavas mesemondás és a helyes előadásmód jelentősége az anyanyelvi fejlesztés szempontjából

A mesemondás lehetőséget nyújt:

- a mesei sztereotípiák, hasonlatok, játékos mondatok, archaikus kifejezések, tájnyelvi fordulatok használatára, az erkölcsi fogalmak megismerésére, azok szóbeli kifejezéseinek megtanulására
- hangfestő, hangutánzó szavak, régies-népies kifejezések, jelzős szerkezetek, népi szólások, mesei sztereotípiák használatára
- „szokatlan használatú, mozgásképzeteket keltő igék megismerésére
- jelzős szerkezetek megismerésére (Dankó, 2016)

Nem szabad elfelejteni, azonban, hogy fenti nyelvi-stiláris elemek csak akkor épülnek be a gyermek szókincsébe, ha a pedagógus előadásmódja a helyes beszédtechnika alkalmazásával, képszerű, mely megmozgatja a gyermek fantáziáját. (Dankó, 2016)² Ahhoz, hogy a gyermek bele tudja magát élni a mesébe, elengedhetetlen az élményszerű mesemondás, melynek legfontosabb eszközei:

- nonverbális eszközök kihasználása
- képszerű, fantáziamozgató előadásmód
- a cselekmény a gyermek képzeletében játszódjon le
- a mesemondó és mesehallgató közös élményként éljék meg a mesemondást

² „Tudnunk kell azonban, hogy a népmese nyelvi-stiláris elemei csak akkor érintik meg a gyermeket, csak akkor ragadnak meg emlékezetében, és csak akkor épülnek be verbális kifejező eszköztárába, ha az óvodapedagógus bemutatása beszéd- és előadástechnikai szempontból képszerű, fantáziamozdító, a mese szereplőit a metakommunikatív eszközök változatos alkalmazásával megjelenítő.” (Dankó, 2016. 247.)

1.3. Az élményszerű mesemondás funkciója az előszavas mesemondás során

Az élmény a spontán szocializációs fejlődés szempontjából elengedhetetlen, - olvashatjuk Nyitra Ágnes cikkében. (Nagy, 2017)

- Nyitrai Ágnes az élménynek kulcsszerepet tulajdonít az „önkéntelen, spontán befogadó tanulás” – „motívumok, információk/ismeretek konstruálódása, tárolása” folyamatában. A cikk szerzője kimondja, hogy a szociális kompetencia spontán fejlődésének alapfeltételei:
- mesélő és a mesehallgató közötti kapcsolat kialakulása
- mese tartalma

Ahhoz, hogy a mese fejlesztő hatása érvényesüljön, szükség van arra, hogy:

- a mesehallgatáshoz pozitívan viszonyuljon a gyermek
- kedvencé váljon a mese
- a gyermek a történetbe bele tudja magát élni
- a hőssel azonosulni tudjon
- korábbi élményeit, tapasztalatait, vágyait tudja a meséhez kapcsolni, ne legyen tőle idegen, saját világképehez igazodjon

A mese spontán szocializációs hatása akkor érvényesül, ha előszóban többször ismétljük a kedvencé váló mesét.

1.4. Élmény, komplexitás és interaktivitás az óvodai mesefoglalkozások alatt

A helyes eszköztelen előszavas mesemondás kiváló alapja a nevelési, fejlesztési célból kidolgozott interaktivitásra törekvő módszertanoknak. Ezt bizonyítja Fehér Éva kutatása. (Fehér, 2023)

Az eszköztelen mesemondás nem kizárólagos eszköz az óvodai mesemondás során. Egy olyan módszertanként határoznom meg, mely alapját képezi a szakszerűen felépített mesefoglalkozásnak, mely napjaink irányadó pedagógiai elveivel összhangban van.

Az élmény és interaktivitás megvalósulása a komplex mesefoglalkozások során az óvodáskorú gyermek fejlődésében kulcsszerepet játszik.

Az eszköztelen mesemondás alapjainak elsajátítása és hatékony mesélési technika kialakítása a következő módszerek hatékony alkalmazását is lehetővé teszi:

- Mesélés szemléltetéssel (mesepárna, papírszínház, képek, diavetítés, okostábla, báb, meseszoknya, mesekötény, mesebőrönd, mesekesztyű)
- Játékos mesélés (dramatikus játék, interaktív mesélés, dramatizálás, bábjáték)
- Dramatikus interaktív mesélés (mese – játék)

2. Személyes tapasztalatok

A kutatás során a szakirodalmi tájékozódás mellett személyes tapasztalatok győztek meg arról, hogy szükség van egy olyan mesemondó technika alkalmazására, mely segíti a pedagógust abban, hogy könyv nélkül, fejből, élményszerűen tudjon mesélni, ki tudja aknázni vokális eszköztárát, jól tudjon játszani hangjával, az előadás módját, stílusát, hallgatóságának korához, igényeihez, s a mesemondás funkciójához, céljához tudja igazítani.

Óvodapedagógus hallgatóként kötelező gyakorlataim mesefoglalkozásainak tervezése és anyanyelvi nevelés kurzusaimra való készülés során tapasztaltam, hogy az előző fejezetben ismertetett produktív eljárások alkalmazása szükségszerűvé teszi a feldolgozandó szöveg átalakítását. A tervezést követő tevékenység lefolytatása során számos alkalommal szembesültem azzal, hogy a gyermekek reakcióinak következtében kénytelen vagyok improvizálni, hiszen előre nem látott kérdésekre, közbeszólásokra kell reagálnom. Összefüggő gyakorlati időszakom alatt a mesepárnás foglalkozás során az idegen környezetben való mesélés keltette izgalom miatt gyakran fordult elő, hogy egy-egy szövegrész nem jutott eszembe, s a foglalkozás folytatásához improvizálnom kellett, s a mese szövegét kicsit megváltoztattam. Mesepárnás és papírszínház foglalkozások alatt a kisméretű ujjbábok, illetve a papírszínház lapjai el - vagy összekeveredtek, melyet csak a mesemondás során vettem észre. A felmerülő gyors probléma áthidalása érdekében a mese szövegén, menetén gyorsan változtattam, hogy az épp soron következő ujjbáb vagy papírlap az elhangzó szöveghez igazodjon.

Kutatásom során, meseolvasás közben már tapasztaltam, hogy a könyvből való felpillantás a gyermekekkel való szemkontaktusra való törekvés sajátos, intim szférát biztosít a mesélés során. Jó érzés volt látni a csillogó szempárokat s azt, hogy a mesével egészen elvarázsolom hallgatóságom. Felemelő érzés volt megtapasztalni, hogyan lehet a mese által kapcsolódni azokhoz a gyerekekhez, akik nehezen koncentrálnak, figyelemzavarral küszködnek. A meseolvasás során megélt pozitív élményeim az óvodai gyakorlatom alatt az eszközzel történő mesefoglalkozások során fokozódtak. A fejből mondott mese teljesen összekapcsolt közönségemmel.

A pozitív élmények ellenére sokszor okozott nehézséget az, hogy reagálnom kell a gyermekek kérdéseire, reakcióira s felkészületlennek éreztem magam, nem mindig sikerültek

jól improvizációs törekvéseim. Ezen nehézségek áthidalásában az élőszavas mesemondás módszertanának elsajátítása szintén nagy segítséget nyújtott.

3. Kutatási kérdések

Az élıszavas mesemondás fontosságáról meggyőződve a következı kérdések merültek fel bennem, mely a feltáró kutatás irányvonalát meghatározták:

3.1.

Hogyan jelenik meg az élıszavas mesemondás a pedagógiai gyakorlatban?

3.1.2.

Az óvodai nevelést szabályozó 1971 – 2024 között érvényes dokumentumok elemzése során a mesemondás gyakorlatára vonatkozóan milyen változásokat figyelhetünk meg?

Milyen tanulmányok, kiadványok, gyűjtemények források segítik az óvodapedagógust a meseválasztásban, mese foglalkozásaik megtervezésében?

3.1.3.

A gyakorló óvodapedagógusok fejlesztő, nevelő munkájában milyen szerepet tölt be az élıszavas mesemondás és a népmesék hogyan jelennek meg munkájukban?

3.2.

Napjaink mesemondói által alkalmazott módszertani eszközök adaptálhatóak-e az óvodai mesemondás során?

3.2.1.

Napjaink mesemondói milyen szempontok szerint csoportosíthatóak?

Milyen irányzatok, módszertanok léteznek? A mesemondók közösségében milyen szerepet, funkciót töltenek be a pedagógusok?

3.2.2.

Hogyan határozható meg a mesemondók módszertani eszköztára? A pedagógus ebből a módszertanból mit tud alkalmazni az óvodai élıszavas mesemondás során?

Az általam választott témáról minimális tudással rendelkeztem, ezért kutatásom első része feltáró típusú. A munka során kvalitatív és kvantitatív kutatási módszereket is alkalmaztam.

3.1. Hogyan jelenik meg az élőlészavas mesemondás a pedagógiai gyakorlatban?

3.1.2. Az óvodai nevelést szabályozó dokumentumok elemzése az élőlészavas mesemondás gyakorlatára fókuszálva

A dokumentumelemzés során *Az Óvodai Nevelés Programja* (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989) és az *Óvodai nevelés országos alapprogramja*, (ÓNOAP, 2018) dokumentumokat vettem össze. Az összehasonlítás során kifejezetten arra fókuszáltam, hogy az anyanyelvi és az irodalmi nevelésen belül a dokumentumok milyen irányelveket adnak meg az óvodai mesefoglalkozásokra vonatkozóan. Emellett kitekintettem arra, hogy korábban született-e tanulmány az élőlészavas mesemondás és a népmesék pedagógiai szerepéről és azok megjelenéséről az óvodai nevelést szabályozó dokumentumokban. Igyekeztem felkutatni, hogy 1971 – 2024 között milyen segédanyagok segítették/segitik az óvodapedagógusokat és óvodapedagógus hallgatókat a népmesék óvodai feldolgozásában.

Az óvodai nevelést szabályozó 1971 – 2024 közt érvényes dokumentumok elemzése során a mesemondás gyakorlatára vonatkozóan megállapítottam, hogy az 1971– 1996 közt érvényes *Az Óvodai Nevelés Programja* (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989) dokumentum a ma hatályos *Óvodai nevelés országos alapprogramja* (ÓNOAP, 2018) dokumentumál részletesebben ír a népmesékre épülő élőlészavas mesemondás jelentőségéről és a népmesék szerepéről az óvodai nevelésben. A mesemondó alkalmakon megvalósítandó élményszerűség és az ehhez szükséges feltételek, körülmények részletesen szerepeltek az 1996-ig érvényes dokumentumban.

Az Óvodai Nevelés Programja az *Irodalmi Nevelés* című fejezetében kiemelte, hogy az anyanyelvi nevelés fontos része a „hallgatott mesélés, mely élményt jelent a gyermek számára.” (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989) Hangsúlyozta, hogy az irodalmi nevelés lényege, hogy a mesehallgatás olyan örömforrás legyen, melyre a korábbi élmények hatására várakozással tekint a gyermek. Az irodalmi nevelés alapvető feladatának a felnőttel való élő kapcsolatot, tekintette, mely során a mese „életre keltése” kiemelt prioritással bírt, a fejből mondott mese segítségével. A dokumentum kiemelte, hogy a népmese nyelvünk sajátos törvényeit tükrözi,

önismeretre, a világ megismerésére tanít amellet, hogy szimbolikus jelentése van, több a pusztá cselekmény megértésénél, s erkölcsi tartalmuk mellett egy egységes világképet közvetít. Ezáltal segíti a gyermeket érő élmények feldolgozását, a belső képteremtést, mely az olvasóvá válás egyik legfontosabb tényezője.

A dokumentum szintén utalt az élőszavas, élményszerű mesélés fontosságára, mely képek láttatásával az óvodapedagógus feladata, felelőssége. „A kisgyerekeknek ahhoz, hogy az irodalomhoz hozzájussanak, közvetítőre van szükségük. Együttlétre a felnőttel, aki fejből mondja az alkalomhoz illő mondókát, verseket: megmutatja a hozzájuk tartozó mozdulatokat, játékokat; emlékezetből, ritkábban könyvből olvasva, arc és hangja játékaival kísérve életre kelti a mesét.” (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989)

„A népmeséknél – nem kell szó szerint ragaszkodni az eredeti szöveghez. Ilyenkor a mese fordulataiban, stílusában, előadásmódjában az óvónő saját személyisége nyilvánul meg. Szabad előadásra a szóban hagyományozódó népmese és az óvónő saját történetei alkalmasak.” (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989) A dokumentum utalt arra, hogy a mesélő pedagógus előadásmódjával akkor is érzékeltetni tudja a mese lényegét, ha a szavak jelentése nem mindig ismert a gyermek számára. Fontosnak tartotta, hogy a gyermekeknek legyenek kedvenc meséik, melyeket kérésükre szívesen ismétel a pedagógus. „Fontos, hogy ha vannak helyi, családi szájhagyományban élő mesék, az óvónő rendszeresen válasszon közülük.” (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989)

A dokumentum megemlítette, hogy amennyiben a csoportban nem magyar anyanyelvű gyerekek is vannak, akkor alkalmanként az ő anyanyelvük népmesekincséből is válasszon egyet, a gyerekek életkorának megfelelő mesét a pedagógus.

A tájnyelvi ejtésmodot nem tartotta hibának. Sőt, előnyösnek tartotta, ha a köznyelv mellett azt ismeri az óvónő és mesemondáskor használja azt a tájnyelvet, amelyet az óvodásai és azok szülei beszélnek. (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989.)

A dokumentum kitért továbbá arra, hogy a mesemondás különleges része volt a napnak, s ezt óvodában a szertartásos jellegű, „ismétlődő szokások” alkalmazásával és csend megteremtésével lehetett éreztetni.

A fejlesztés tartalma című fejezetben *Az Óvodai Nevelés Programja* oldalakon keresztül részletezte, hogy korosztályonként mely mesetípusok alkalmazása javasoltak. *A fejlődés*

jellemzői című fejezet foglalta össze szintén korcsoportos felosztásban az elérni kívánt célt és a mesére építhető fejlesztési lehetőségeket. (Az Óvodai Nevelés Programja, 1989)

Fontosnak tartom kiemelni, hogy *Az Óvodai Nevelés Programja* című dokumentum kidolgozásában aktív szerepet játszott Bauer Gabriella. (Sarkady, 2002) Az általa szerkesztett tankönyvhöz gyermekirodalmi szöveggyűjtemény is tartozott. A Nemzeti Tankönyvkiadó által kiadott tankönyv és szöveggyűjtemény az Óvónőképző Intézetek számára készült. A tankönyv a következő fejezeteken keresztül nyújtott átfogó képet a népmesékről:

- Mondanivaló
- Mesehősök
- Színhely
- A csodák
- A mese optimizmusa
- A népmese kultikus és történelmi vonatkozásai
- A népmese epikus jellegzetességei
- Szerkezete
- Motívumok
- Tartalmi és formai elemei
- A népmese nyelve
- A népmese stílusa
- A népmese műfajai
- A tréfás mese
- Az állatmese
- A gyermekmese (Bauer, 1995)

A tankönyvben a magyar népmese rövid történeti áttekintését követően a keleti mesegyűjteményekről és az európai népmesékről is találhatunk leírást. A szöveggyűjtemény a tankönyv tematikájához illeszkedve korcsoportos felosztásban tartalmazta a magyar és külföldi népmeséket. A tankönyv és a szöveggyűjtemény szakközépiskolák számára készült. Jelenleg hasonló típusú tankönyvről és szöveggyűjteményről nincs tudomásom.

Az Óvodai Nevelés Programja, Bauer Gabriella által szerkesztett tankönyvvel és szöveggyűjteménnyel együtt szakszerű és egyértelmű segítséget nyújtottak az óvodapedagógusoknak, illetve a pedagógushallgatóknak a népmesékre épülő foglalkozások megvalósításában. A következő fejezetben tekintem át, hogy a jelenleg hatályos óvodai nevelést szabályozó legfontosabb dokumentum ebből a szempontból miben tér el elődjétől.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja (ÓNOAP) az Alaptörvény része. Hatályos változata a nemzeti köznevelés elveit, irányvonalait tükrözi. A benne foglalt szabályok, előírások, rendeletek betartását, az abban lefektetett pedagógiai elvek megtartását törvény írja elő, az óvodák számára kötelező jelleggel. Az *Óvodai nevelés országos alapprogramja* nem tartalmaz olyan részletes leírást a népmesékkal és az élőszavas mesemondással kapcsolatban, mint amilyet *Az Óvodai Nevelés Programjában* olvashattam.

Az *ÓNOAP* V. fejezete tartalmazza az óvodai verselésre, mesélésre vonatkozó tudnivalókat, mely az óvodapedagógus számára iránytűként funkcionál mesére épülő foglalkozásai tervezése és lefolytatása során. A V. fejezet, verselés, mesélés alfejezeten belül hangsúlyozza, hogy a gyermeki elaboráció egyik legfontosabb eszköze a mese. A dokumentum a mese műfajának meghatározására külön nem tér ki, s lehetőséget nyújt arra, hogy a pedagógus népmesét, a magyarság mondavilágát idéző meséit, műmesét, klasszikus és kortárs mesét egyaránt alkalmazzon. A mesemondás és mesehallgatás során - mesemondó és mesehallgató között kialakuló személyes kapcsolat által megvalósuló érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza, s azt a belső képalkotás feltételeként határozza meg. Ebben a folyamatban az élőszavas mesemondás szerepére nem tér ki, nem írja elő az élő szóban elhangzó mesélés jelentőségét, de nem is zárja azt ki annak lehetőségét. Kiemeli azonban, hogy az óvodai mesélés során a gyermeki önkifejezés érdekében a saját mese alkotásának teret kell engedni, kiegészítve a mesélést ábrázolással és mozgással. A mesélés mellett a pedagógus mozgásra és alkotásra ösztönző cselekvése ezáltal kiemelt szerepet kap.

A népmesék alkalmazásának lehetőségeiről a népmese műfajához szorosan kapcsolódó eszköz nélküli élőszavas mesemondás kapcsolatáról a dokumentumban nem kapunk útmutatást, mely egyfajta autonómiát biztosít a pedagógus számára. Szabadságot élvez a pedagógus a mesék kiválasztását illetően is.

Összegzés

Az előszavas mesélés és a népmesék óvodai feldolgozásának jelentőségéről és módjáról a korábban érvényes *Az Óvodai Nevelés Programja* számomra megfogható, részletes, gyakorlatias és érthető támpontokat adott. A dokumentum határozottan foglalt állást az előszavas mesélés fontossága mellett, hangsúlyozza az arc – és hangjáték szerepét, melyek a mese életre keltése szempontjából elengedhetetlenek, s szükségesek.

A dokumentumból továbbá egyértelműen kiderült, hogy a népmesék tanító és erkölcsi mondanivalójuk mellett népünk sajátos narratív struktúráját őrzik, melyeknek átadása, átöröktetése szintén fontos részét képezték az óvodai anyanyelvi és irodalmi nevelésnek. A népmese tolmácsolása során a szabad, improvizatív előadásmódra, a saját mese alkotására és a tájnyelv használatára, illetve más nemzetek népmeséinek óvodai nevelésbe való beemelése szintén kitért a dokumentum, amellyel, hogy gyakorlati tanácsokat nyújtott a mesemondás körülményeinek kialakításában is.

Az *ÓNOAP* nem tér ki részletesen a népmesék alkalmazásának lehetőségeire. A dokumentumban lefektetett irányelvek érvényesek a népmesére a magyarság mondavilágát idéző mesékre, műmesére, klasszikus és kortárs mesére. Az előszavas mesemondásra vonatkozóan nem ad meg irányelveket. Nem írja elő az élő szóban elhangzó mesélés jelentőségét, de nem is zárja azt ki annak lehetőségét.

Hangsúlyos az *ÓNOAP* – ban a mesemondás és mesehallgatás során - mesemondó és mesehallgató között kialakuló személyes kapcsolat által kialakuló érzelmi biztonság mely, a belső képalkotás feltételeként határozza meg.

„A népmesék és a pedagógia kapcsolatát feltáró jó gyakorlatok gyűjtése, rendszerezése, hiányterületek feltárása, adaptációs lehetőségek bemutatása, kipróbálása és a fejlesztési eredmények rendszerbe illesztése c. kutatás fejlesztési feladat című” (OFI, 2015)

Az óvodai nevelést szabályozó dokumentumokkal és a népmese nevelésben, pedagógiai gyakorlatban betöltött szerepével egy az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet által szerkesztett 2015 – ben született tanulmány is foglalkozott. Fent megnevezett dokumentum egésze hangsúlyozta, hogy fejlődéslélektani szempontból minden olyan történet, mellyel az óvodáskorú gyermek kapcsolatba kerül kiemelt szereppel bír a gyermek életében. A népmesék óvodai foglalkozásokba való beépítését egyaránt fontosnak tartotta, nemzeti – és egyetemes kultúrák értékeinek megőrzése érdekében, a gyermek egészséges lelki fejlődésének és szocializációjának megvalósulása szempontjából. Emellett kiemelte, hogy a népmese pedagógiai gyakorlatban való beépítése, feltétele a helyes társas viselkedés, erkölcsi és esztétikai érzék kialakulásának. Hiszen a mesehallgatás során a gyermek erkölcsi fogalmakat, kifejezéseket tanul, szövegértési készségei fejlődnek.

A tanulmány felhívta a figyelmet arra, hogy nincs igazi interakció azok között, akik a témával tudományos szinten foglalkoznak és azok között, akik a népmesét a mesepedagógián belül gyakorlatban alkalmazzák.

Emellett megfogalmazta, hogy az *ÓNOAP* nem tér ki a népmese műfajának definiálására, nem vette figyelembe a népmese műfajából adódó speciális tényezőket. Nem nyújt olyan segítséget, mely az óvodapedagógusokat segítenék a mesék kiválasztásában, azok forrásának megismerésében. Nagyon nagy hiányossága az *ÓNOAP* - nak, hogy a mesemondó kompetenciák fontosságát egyáltalán nem említi. A mesemondás, történetmondás alapjait a gyermek nem sajátítja el az óvodás évek során. A pedagógusok a népmesékben rejlő lehetőségeket nem tudják kiaknázni. A fejből való mesélés háttérbe szorul, mely során az mese fejlesztő hatása kevésbé érvényesül. A tanulmány hangsúlyozta, hogy az olvasott szöveg értelmezése, feldolgozása, dekódolása és a mese sajátos atmoszférájának megteremtése szempontjából hangsúlyos szerepe van az élőszóbeli mesélés során alkalmazott mimikának, gesztusoknak.

„A kutatásra épülő fejlesztés során a népmese-pedagógiához kapcsolódó jó gyakorlatok feltárása, illetve a jó gyakorlatok adaptációjához szükséges know-how összegyűjtése, a bemutatást és a megismerést segítő eljárások gyakorlatban történő adaptációjának kipróbálása és támogatása kiemelt szempont volt.” (OFI, 2015.)

Az én kutatásom kifejezetten óvodapedagógiai vonatkozású, míg a dokumentum valójában összevetette az óvodai és az iskolai mesélési szokásokat, azok feldolgozásait, alkalmazott módszertanokat. A kutatás külföldi és hazai gyakorlatok példájára igyekezett pedagógiai gyakorlatokba adaptálható módszereket feltárni, változásokat javasolni. Szorgalmazta az *ÓNOAP* módosítását annak érdekében, hogy egyértelműen kiderüljön az óvodai nevelést szabályozó dokumentumból, hogy adott fejlesztési cél, foglalkozás népmesére vagy műmesére vonatkozik.

A tanulmány az iskolákban új kísérleti jellegű tankönyvek használatát javasolta.

A tanulmány számos pontján érintkezik jelen kutatással. Dolgozatom inkább fókuszál arra, hogy az élőlészavas mesemondás pedagógiai gyakorlatban megjelenő múltját és jelenét feltárja, az ahhoz kapcsolódó és mai pedagógiai gyakorlattal összefüggésbe hozható terminusokat tisztázza és a mesemondás technikájának elsajátítását segítő módszertant felkutassa.

Lassan 10 éve jelent meg az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet oktatáspolitikai szakvéleménye. A jelenleg hatályos *ÓNOAP* az élőlészavas mesemondásról azóta sem tartalmaz kiegészítő fejezetet, a népmese és a műmese műfaját nem definiálja. A mesére épülő foglalkozások tervezése, lefolytatása során nem kap a pedagógus egyértelmű útmutatást. Az óvodapedagógus népmesékhez kapcsolható szakmai felkészültségét nem segíti semmilyen elméleti és módszertani segédanyag, szöveggyűjtemény.

3.1.3. A gyakorló óvodapedagógusok fejlesztő, nevelő munkájában milyen szerepet tölt be az élőlászavas mesemondás és a népmesék hogyan jelennek meg munkájukban?

(Kvantitatív – kérdőíves kutatás)

Kérdőíves kutatásom során az volt a célom, hogy átfogó képet kapjak a népmesék és az élőlászavas mesemondás pedagógiai gyakorlatban való megjelenéséről. A teljes kérdőív az érhető 1. mellékletben található.

A kutatás alapja véletlenszerű mintavételen alapult, de egyes szakaszaiban hólabda-mintavétel jellemzőit tapasztaltam. A kérdőíves megkérdezés során 86 válaszadót rögzítettem, Magyarország területén 13 vármegye, 40 településén töltötték ki. Határon túli településeken található óvodák közül 4 óvodapedagógus töltötte ki. A célcsoportom óvodapedagógusok alkották. A kérdőív nyitott és zárt kérdéseket is tartalmazott. A kérdőív kitöltésére on-line felületen keresztül, 2024. 02. 19. és 2024. 04. 01. között volt lehetőség, ezt követően lezártam a kérdőíves kutatást.

A válaszadó 46 -55 év közötti pedagógusok közül, 51 % napi szinten mond népmesét az óvodában. A válaszok 31 % - a Pest vármegye egyes településeinek óvodapedagógusaitól érkeztek, 27 % - a pedig budapesti óvodák pedagógusaitól. Ez 58 % - a válaszadóknak. Fejér vármegye és Csongrád – Csanád vármegyéből válaszolók mindegyikében 5 % felett volt a válaszolók aránya. A többi válasz az ország egész területéről és határon túlról elszórtan érkezett. A válaszadók többsége önkormányzati fenntartású óvodában dolgozik, kerekítéssel 87 % - a kérdőívet kitöltő óvodapedagógusoknak. A válaszadók 42 % a azonos életkorú csoportban dolgozik. Tehát nagyobb arányban vettek részt a kutatásban vegyes életkorú csoportokkal foglalkozó pedagógusok. A felmérés legfontosabb kérdéseire adott válaszokból születő eredményeket a következő részben ismertetem.

A válaszadó pedagógusok közül 51% napi szinten mond népmesét csoportjának, 42 % pedig heti szinten. A népmese kiemelt prioritást élvez az óvodai nevelő, fejlesztő munka során.

A népmesére épülő foglalkozások során az ünnepek, szokások, hagyományok átadása élvezi a legnagyobb prioritást. Ez az eredmény megerősítette bennem azt a feltételezésem, hogy a népmesékkal történő nevelő, fejlesztő munka során sem téveszthető szem elől hagyományaink átörökítése.

A mesék forrására vonatkozó kérdésekre adott válaszok során a 86 válaszadóból 16 fő jelölt meg gyermekirodalmi szöveggyűjteményt, mely alatt Zilahi Józsefné - és Bauer Gabriella féle szöveggyűjteményeket említik. Illyés Gyula nevét és a *Hetvenhét magyar népmese* című kötetet összesen 13 fő jelölte meg. Benedek Elek meséit 12 válaszadó említette. Arany László, *Magyar népmesék* című gyűjteményét 8 válaszadó jelölte meg. Bajzáth Mária *Népmesekincstár* sorozatát 5 válaszadó írta be. Kovács Ágnes nevét 4 alkalommal jelölték meg a válaszadók, köztük több alkalommal szerepelt az *Icinke-picinke* kötet.

Az általam vizsgált célcsoportban a válaszadók többsége az élőszavas mesemondás alatt improvizatív előadásmódot ért és elsajátítható módszernek tartja azt.

A válaszadók között egyenlő arányban vannak, akik óvónőképző szakközépiskolában tanultak élőszavas mesemondást azokkal, akik egyáltalán nem tanultak mesemondást. Ez 2 * 29 % - át teszi ki a válaszadóknak. A válaszadók 24 % - a felsőoktatási intézményben tanult élőszavas mesemondást.

Az élőszavas mesemondás során a mesemondással kapcsolatban a meseélmény megvalósulása szempontjából a következő szempontok alapján állítottak fel rangsort a válaszadók:

- ☐ Vokális kommunikációs eszközök
- ☐ Szemkontaktus fenntartásának folytonossága
- ☐ Mimika, gesztusok, tudatos használata
- ☐ A mesehallgató megszólítása, kiszólások, magyarázatok alkalmazása
- ☐ Improvizáció
- ☐ Szemléltető eszközök használata
- ☐ Megfelelő módszertan alkalmazása
- ☐ Minden felsorolt elem hasonló mértékben fontos

A mesemondás során a válaszadók többsége, 41 % gondolta úgy, hogy minden felsorolt elem hasonló mértékben fontos, nem lehet rangsorolni. Ezt követően a legfontosabbnak a vokális kommunikációs eszközöket tartották, melyek a hangszín, hangsúly, hangerő, hanglejtés, beszédtempó, hanghordozás, artikuláció, szünet, ez a válaszadók 36 % - a. A válaszadók 23 % - a gondolta úgy, hogy a szemkontaktus fenntartása a legfontosabb dolgok közül a következő kategória, ami a meseélményt befolyásolja.

A kérdőívben rákérdeztem a mesemondás során alkalmazott módszertanok, eszközök gyakoriságára. A kérdés során nem adtam meg lehetséges válaszokat, nyitott kérdésekre szabadon választhattak a válaszadók. Nem szerettem volna alternatívákkal lekorlátozni a válaszlehetőségeket. Hasznosnak bizonyult a kutatás szempontjából ez a kérdezési stratégia, hiszen olyan eszközöket ismerhettem meg, amit eddig nem ismertem.

Alapvetően az élőszavas mesemondás eszköztárát 18 alkalommal említették a válaszadók válaszaikban. Ezen felül 10 alkalommal emelték ki a vokális eszközöket önállóan.

A bábok, ujjbábok használata a legnépszerűbb eszköz, 14 alkalommal említették meg a válaszadók. A drámapedagógia kínálta lehetőségeket 12 válaszadó tartotta fontosnak.

A kérdőív további kérdéseire adott válaszokból az derült ki, hogy a mesék feldolgozása során változtatnak a pedagógusok a módszereiken, hiszen alapvetően nyitottak új módszerek elsajátítására és indokoltnak is tartják.

A 86 válaszadó 42 alkalommal jelölte meg, hogy a módszertanukat folyamatosan bővítik. A válaszadók 41 alkalommal jelölték meg, hogy minden csoport más, ahhoz, hogy a gyermekekhez évről évre hatékonyan tudjanak kapcsolódni más-más mesét szükséges beépíteni a foglalkozásokba és különböző módszereket szükséges alkalmazni.

A kérdőíves felmérés legfontosabb eredményei:

- A népmesének kiemelt szerepe van az óvodai nevelő, fejlesztő munka során. A válaszadók többsége napi szinten alkalmaz népmesét.
- Az óvodai meseválasztás során Bauer Gabriella és Zilahy Józsefné által szerkesztett szöveggyűjteményeit alkalmazzák a legtöbbször az óvodapedagógusok.
- A népmesére épülő foglalkozások során az ünnepek, szokások, hagyományok átadása élvezi a legnagyobb prioritást.

- A válaszadók többsége fontosnak tarja az élőlészavas mesemondás megvalósulását az óvodai nevelés során.
- Az általam vizsgált célcsoportban a válaszadók többsége az élőlészavas mesemondás alatt improvizatív előadásmódot ért és elsajátítható módszernek tartja azt.
- A válaszadók többsége szerint a meseélmény megvalósulása szempontjából a felsorolt elemek egyenlő mértékben hangsúlyosak:
 - ✓ Vokális kommunikációs eszközök
 - ✓ Szemkontaktus fenntartásának folytonossága
 - ✓ Mimika, gesztusok, tudatos használata
 - ✓ A mesehallgató megszólítása, kiszólások, magyarázatok alkalmazása
 - ✓ Improvizáció
 - ✓ Szemléltető eszközök használata
 - ✓ Megfelelő módszertan alkalmazása
 - ✓ Az élőlészavas mesemondás eszköztára a leginkább elterjedt a népmese foglalkozások tervezése és megvalósítása során.

1. ábra – Az óvodai népmese foglalkozások szempontrendszer – Kérdőíves felmérés alapján

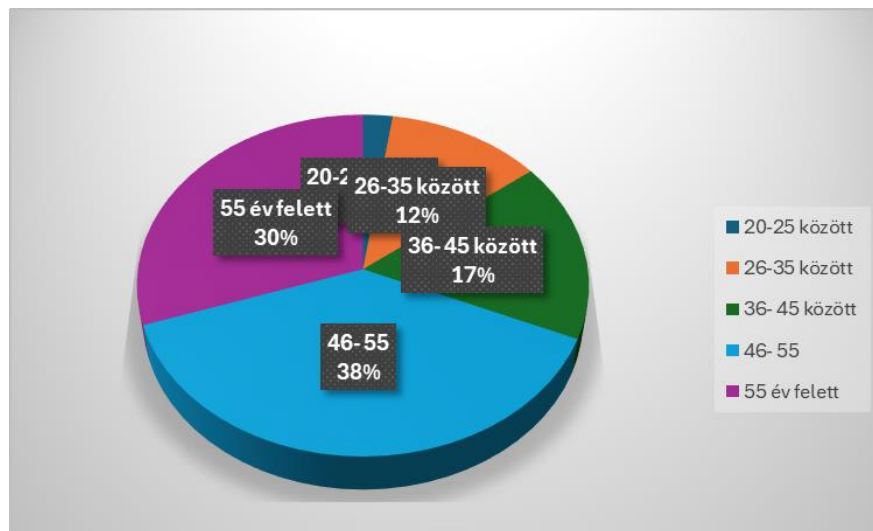

2. ábra – Az élőszavas mesemondás eszköztára – Kérdőíves felmérés alapján

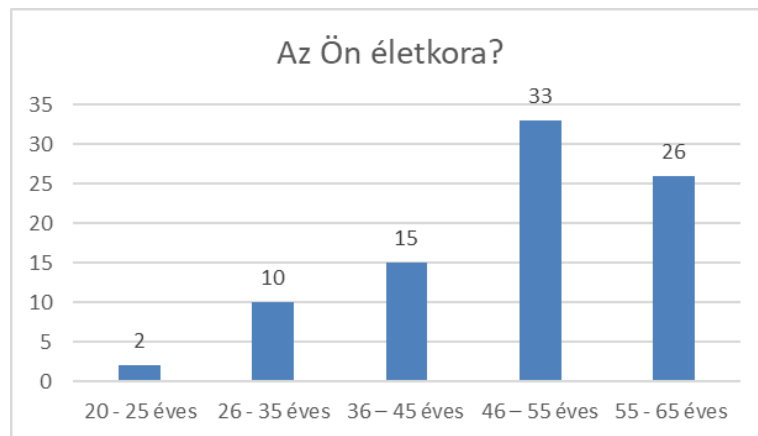

Mivel a kvantitatív, kérdőíves kutatás során a válaszadók többsége 46 – 65 év közötti óvodapedagógus volt. Feltételeztem, hogy ebből az intervallumból az 55 – 65 év közötti pedagógusok az 1971 – 1996 között érvényes dokumentumban meghatározott irányelvek szerint építik fel mesefoglalkozásaikat és amint a válaszokból is kiderült jól ismerik Bauer Gabriella által szerkesztett tankönyvet és szöveggyűjteményt. Az élőszavas mesemondást legtöbben óvónőképző szakközépiskolában tanulták, melyre szintén az 55 – 65 év közötti generációnak volt lehetősége. Ld. 3.4.5. mellékletek.

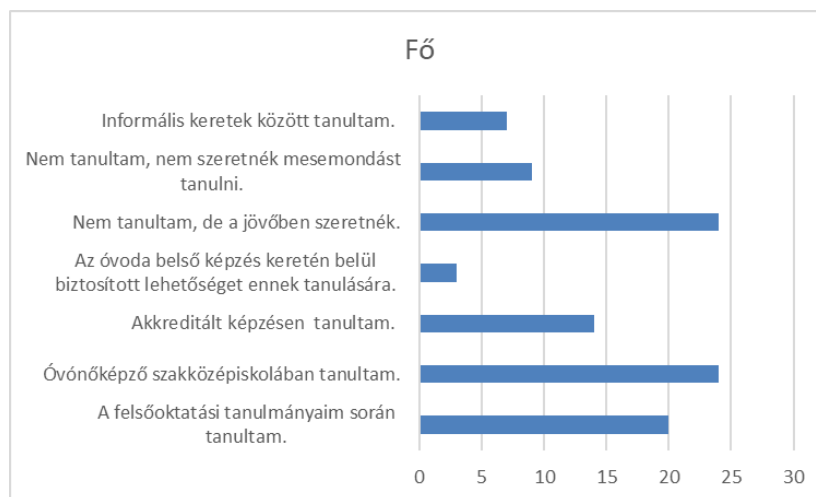
3. ábra – A kérdőíves felmérés válaszadóinak megoszlása életkor szerint

4. ábra - A kérdőíves felmérés válaszadóinak megoszlása életkor szerint

5. ábra – „Tanult élıszavas mesemondást?” – kérdőíves felmérés válaszadóinak válasza

A kérdőíves kutatás megerősítette bennem azt a hipotézist, hogy azok a pedagógusok, akik koruknál fogva ismerhették Bauer Gabriella által szerkesztett kiadványokat és *Az Óvodai Nevelés Programja* című dokumentumot, illetve tanulmányaikat óvónőképző szakközépiskolában kezdték, több ismerettel rendelkeznek a népmesékről és az élıszavas mesemondásról, mint a fiatalabb generáció pedagógushallgatói és óvodapedagógusai. A fiatalabb generáció tagjai számára elengedhetetlen egy olyan jegyzet, segédanyag szerkesztése, mely ezen a területen szakmai útmutatást nyújt és elősegíti a népmese műfaji sajátosságaival való megismerkedést és segítséget nyújt a mesemondó kompetenciáik fejlesztésében is. Ezt támasztja alá a dokumentumelemzés összegzése is. Hiszen a jelenleg érvényben lévő óvodai nevelést szabályozó dokumentum, az ÓNOAP nem nyújt segítséget ezen a területen.

A következő fejezetben igyekeztem napjaink mesemondó irányzatait feltárni és a pedagógusok szerepét meghatározni a mesemondók világában. A mesemondók szerteágazó világa a többféle stílus, irányzat egyidejű jelenléte szintén indokoltá teszi, hogy a pedagógusok mesemondó kompetenciáik fejlesztése érdekében letisztult, módszertani segítséget kapjanak ezen a területen, s minden pedagógus számára elérhető legyen egy olyan jegyzet, mely lehetőséget nyújt arra, hogy frissítsék elméleti és módszertani tudásukat az érintett területen.

3.2. Napjaink mesemondói által alkalmazott módszertani eszközök adaptálhatóak – e az óvodai mesemondás során?

3.2.1. Napjaink mesemondói milyen szempontok szerint csoportosíthatóak? Milyen irányzatok, módszertanok léteznek? A mesemondók közösségében milyen szerepet, funkciót töltenek be a pedagógusok?

A mese, mesemondás megértéséhez mindenképpen szükséges néhány szót ejtenünk a történetmesélés, „storytelling” (Niles, 2010) eredetéről, fogalmáról.

„Az emberiség tapasztalatait és kultúráját történetekben adja tovább generációról generációra.” (Lanszki, 2022) Történeteket mondanak el a barlangrajzok, törzsi táncok, a népmesék, de történeteket adunk tovább egy gyónás, egy pletyka során, történetek jelennek meg az irodalomban, a filmekben és azok képi, nyelvi formái megtalálhatóak mindennapi életünkben. – írja Lanszki Anita 2022 – ben, egy olyan műben, mely a történetmesélés átalakulásának folyamatát meséli el napjainkig.

A dolgozatban a népmesét a történetmesélés egyik műfajaként kezelem. A történetmesélés angol megfelelője a „storytelling” kifejezés. Zalka (2021) Ebben a fejezetben a történetmondó, mesélő emberről ejtek néhány szót.

A hazai szakirodalomban, „a mesélő ember” fogalmát Kibédi Varga Áron így írja körül: „...egy esemény, valami, ami megtörténik, csak azáltal lesz az élet része, ha van rá tanú, aki elmeséli, aki történetet csinál belőle. Egy nem elmondott esemény olyan, mintha nem létezne. A történet a „homo narrans” szedi szavakba, hogy történet legyen belőle.” (Kibédi, 2005)

A pontosság kedvéért említeném meg, hogy a „homo narrans” fogalmát a magyar közönség Keszeg Vilmosnak és Raffai Judit, folkloristáknak köszönheti. (Keszeg, 2002; Raffai, 2001) A kifejezés maga a nemzetközi szakirodalomban már létező terminus volt, mielőtt megjelent hazai kutatók tanulmányaiban.

Dolgozatomnak ebben a részében a hazai mesemondók világát próbálom felvázolni, kifejezetten arra fókuszálva, mely egy pedagógia kutatás szempontjából hasznos lehet, annak érdekében, hogy az előszavas mesemondás ma élő gyakorlatából merítsek, s összefoglalam

mindazt, ami egy óvodapedagógus számára hasznos elméleti és gyakorlati tudnivaló, ha élőlészavas mesemondás lényegét meg szeretné érteni és annak technikáját el szeretné sajátítani.

A dolgozat során igyekeztem utánajárni, hogy milyen mesemondókkal találkozhatunk ma, s hogyan értelmezendő a népmesék szerepe ma. Igyekeztem feltérképezni, hogy az ősidőkből eredeztethető és a szóbeli kultúrához szorosan kapcsolódó élőlészavas mesemondás hogyan jelenik meg a pedagógiai gyakorlatban.

A feltárás során igyekeztem átfogó képet kapni arról, hogy a hazai kutatás napjaink mesemondóit hogyan határozza meg. A mesemondásról, mesemondók világáról számos cikk született. 2004. szeptember 21-én, a „Mesemorzsák” című (Raffai & Dala, 2005) konferencián elhangzott előadás szerkesztett változatában olvastam hagyományos (felnőtt), hagyományőrző, hivatásos mesemondókról, illetve a gyermek mesemondókról.³A felsorolásból hozzánk, pedagógusokhoz a felnőtt hivatásos mesemondók állnak legközelebb, hiszen a mesemondás fortélyait tanulják. A hagyományos mesemondás eszköztárából merítenek, s néprajzi előtanulmányok után válnak színpadi mesélőkké. Elmondott meséiket néprajzilag hiteles forrásból választják.

³ Hagományos (felnőtt) mesemondók. A régi, hagyományos életforma és kommunikáció eltűnésével a mesemondás régi, hagyományos lehetőségei (a fonó, a kalákában végzett munkák, a virrasztó) is megszűntek vagy átalakultak. Élnek még viszont olyan idős emberek, akik ezeken a hajdani alkalmakon, a hajdani öregektől lesték el a meséket és a mesemondói „fogásokat”, de maguk már – a megváltozott életformához alkalmazkodva – nem vagy jórészt nem ilyeneken szerepeltek. Őket igyekeznek a néprajzkutatók, a mesemondóversenyek szervezői, a művelődési házak munkatársai bevonni a fiatalok életébe is. Az lenne az ideális, ha még inkább odafigyelnénk rájuk, még több szereplési, találkozási lehetőségük lenne (ezeket filmre kellene venni), és akiktől nem is annyira újabb meséket, hanem inkább a magyar népmese nyelvét, stílust, életformát, tartást és értékrendet lehet tanulni. (...)

Hagyományőrző (többnyire felnőtt) mesemondók. Nem hagyományos, hanem (tudatosan) hagyományőrző az a mesemondó, aki többé-kevésbé még hagyományosan tanult, de már csakis új környezetben (színpad, tábor) mesél, repertoárja, előadási stílusa már csak versenyeken, fellépések alkalmával aktivizálódhat, alakulhat, csiszolódhat. Erre a legjobb példa egy bánáti székely (hertelendyfalvi) család, amelynek tagjai a bukovinai székely mesemondóversenyek többszörös győztesei. Az édesapa a mesemondással még tradicionális körülmények között találkozott, passzív tudását és stílusát ezek az évek határozták meg, viszont mesélőkedvét és repertoárjának bővítését napjaink mesemondási alkalmai hozták felszínre, és gyermekeit már ezek tanulságai alapján, tudatosan készíti a mesemondásra.

A hivatásos vagy inkább professzionális (többnyire felnőtt) mesemondók. Manapság egyre népszerűbb mesélők, akik – általában komoly előtanulmányok, könyvtári és helyszíni gyűjtések után – a hagyományos mesemondást szem előtt tartva, de igazodva a mai kulturális formákhoz váltak színpadi közönség előtt mesélő előadókká.

Míg a többiek (az előző három csoport) általában saját nyelvjárásukat beszélve, egy tájegység meséinek az előadói, a hivatásosnak nevezhető mesemondók – több nyelvjárást és mesehagyományt is jól ismerve – több tájegység meséit is hitelesen adják elő.

A népmesemondó-versenyek (többnyire gyermek) szereplői. A fent említett ludasi mesemondó csoport példáján érzékeltetjük, hogy akik nem hagyományos módon tanulták a mesemondást és nem is hagyományos alkalmakkor mesélnek, azok is követhetik az eredeti népmesei stílust. (Raffai & Dala, 2005)

Mesemondók márpedig vannak című könyvben arról olvashattam, hogy Zalka Csenge Virág, író, mesemondó szintén az éloszavas mesélés mellett kötelezte el magát. (Zalka, 2021) Az éloszavas mesemondást könyvében így definiálja: „A mesemondás, abban a formájában, ahogy jelen könyv kívánja tárgyalni, szóbeli műfaj. Élő előadások embertől, emberig ívelő közvetlen kapcsolata, szemtől szembe, mindenféle köztes médium nélkül történő beszéd. Éloszó.” (Zalka Csenge Virág, 2021)

Zalka Csenge nemzetközi mesemondóként, sokféle kultúrából, hagyományból merít és mesél, több országban, több nyelven, több stílusban ad elő, s a nemzetközi mesemondás mozgalmát jól ismeri. A népmeséket a „hagyományos történetek” közé sorolja. (Zalka Csenge Virág, 2021)

Papp Melinda cikke szerint Zalka Csenge Virág formális oktatás nélkül intuitív módon mesél. Zalka Csenge a kutatás során felvett interjújában magát hagyományos mesemondónak tartja, abban az értelemben, hogy a mesemondást saját nagyszüleitől tanulta, természetes közegben. A mesemondásról azt vallja, hogy az „univerzálisan emberi”. „Mindenki mesél, sztorizik, mindenkinek szüksége van sztorikra. Egy óvónőnek, aki a mesén keresztül foglalkozik gyerekekkel, külön hasznos, ha ezt jól tudják csinálni.” Zalka Csenge Virág elmondása szerint tanít óvodapedagógusokat, mely oktatás során a meseválasztással, a mesei történet kiszínezésével, az improvizációval, rögtönzéssel kapcsolatban ad tanácsokat. Hagományos közegben tanulta a mesemondást, mesterdiplomáját az East Tennessee Állami Egyetem (ETSU) mesemondás (Storytelling) szakán szerezte. (Papp, 2023)

A különböző tudományágakhoz tartozó cikkek, könyvek különböző módon közelítik meg a mesemondást, a mesemondás hazai és nemzetközi képviselőiről átfogó tanulmány nem született.

Terepkutatás során különböző mesemondókkal találkoztam, akik hivatásos mesemondóknak tekinthetők és a hagyományos mesemondás eszköztárából merítenek. Ilyen mesemondók: Agócs Gergely, Baranyi Ildikó, Bukovics János, Bumberák Maja, Dián Tibor, Gregus Lászlót, Klitsie-Szabad Boglárka, Fábíán Éva, Hacs Panni. Nagy élmény volt meghallgatni Csernik – Pál Szendét, aki Székelyföldön született, hagyományosan saját környezetében tanulta a mesemondást, de gyermekeknek eszközzel, láb-bábbal mesél. Zalka Csenge Virágot történetmesélés közben, a Mítoszok csatáján és gyermekeknek szóló programokon egyaránt számos alkalommal lehet hallgatni.

A kutatás során elvesztem a mesemondók világában, a szakcikk olvasása és a terepkutatás közben sem vált számomra egyértelművé, hogy a mesemondáson belül egy pedagógus hova sorolható? Létezik – e egyáltalán erre terminus? Egyes, számomra nehezen értelmezhető kérdésekkel kapcsolatban olyan szakemberekhez fordultam, akik több évtizedes tapasztalattal rendelkeznek mesekutatás és mesemondás területén. A mesemondás mai életével, a „revival” mozgalommal, a nemzetközi mesemondással és a mesemondáson belül a hagyomány megjelenésével kapcsolatban Dala Sárától kértem interjút, aki néprajzusként, közművelődési szakemberként jelenleg a Hagyományok Háza Közművelődési és tudományos szakcsoportjának munkatársa, s számos alkalommal publikált a témában. A teljes interjút a dolgozat 3. melléklete tartalmazza.

Dala Sára az interjú során hangsúlyozta, hogy az előszavas mesemondás hagyományának bármilyen formában történő népszerűsítése, így a nemzetközi mesemondás is, „revival” mesemondásként értelmezhető. Ennek a mesemondásnak a lényege az eszköztelen, improvizatív előszavas mesélés. Kiemelte, hogy a „revival” irányzaton belül a tradicionális irányzat a népi mesemondás hagyományát igyekszik átadni. Abból kiindulva, hogy régen hogyan meséltek. A „revival” mesemondás nemzetközi irányzata esetén az archaizmus, a tradíció, a népi, paraszti kultúra szokásai nem mérvadóak.

Agócs Gergely és Raffai Judit a „revival” mesemondás hagyományos, tradicionális irányzatának szakértői a néprajzkutatás eredményeire építve dolgoztak ki egy módszertant, mely egy hagyományátadási módszernek tekinthető, s ezt a módszertant oktatják, akkreditált képzés keretén belül, a Hagyományok Házában.

Dala Sára az interjúban, Raffai Judit: Napjaink mesemondói (Raffai, Napjaink magyar mesemondói, 2013) című cikkére hivatkozva a mesemondás tanulásának módja szerint négy csoportot különböztetett meg.

Az első csoportot azok a hagyományos mesemondók alkotják, akik hagyományos módon (gyermekkorukban, saját környezetükben sajátították el a mesemondás módszerét saját nagyszülőtől, szülőtől vagy a közösség mesemondójától) tanulták a mesemondást. Általában idős mesemondók, akiknek, az esetek többségében már nincs lehetősége arra, hogy hagyományos módon örökössék át a tudásukat így ők is fesztiválokon lépnek fel.

Szeretném hozzátenni, hogy ezen a csoporton belül megkülönböztethető hagyományos és hagyományörző mesemondó, de a kutatás szempontjából a két csoport közötti különbség nem releváns, ezért a két csoport közti különbségre nem térek ki.

A hagyományos mesemondók a régi népmesékben őrzött értékek, értékrend, nyelvezet átörökítésére törekednek. Mesemondás során a népi mesemondás hagyományos módját igyekeznek átadni, azt a tradíciót, hogy régen hogyan meséltek, ezzel együtt a különböző tájegységek tájnyelvét is.

Ennek a hagyományos mesemondásnak az újjáélesztését tűzték ki maguk elé a „revival” mesemondók. Ők alkotják a mesemondók második csoportját, akik különböző képzéseken sajátítják el az élőszavas mesemondás technikáját. A legtöbben akkreditált képzéseken ismerkednek meg a hagyományos mesemondás módszertanával. Az itt végzett hallgatók (mint pl. Kormos Rebeka, Pintér Zsolt, Hacsai Panni) az élőszavas mesemondás során tudatosan törekednek arra, hogy a népi hagyományt ápolják. Magyar népmeséket mondanak a hagyományos, tradicionális mesemondás eszközeivel.

A „revival” szó önmagában a mesemondás hagyományának újjáélesztését jelenti. Dala Sára az interjú során felhívta a figyelmem arra, hogy mindenki „revival” mesemondónak tekinthető, aki újjáéleszti (re-vitalizálja) a szóbeli, rögtönző mesemondás hagyományát. „Revival” mesemondónak tekinthető például Zalka Csenge is, mert ő is újjáéleszti (re-vitalizálja) a szóbeli, rögtönző mesemondás hagyományát, de az archaikus nyelvet, paraszti technikát nem tartja hangsúlyosnak, ilyen értelemben nem hagyományörző mesemondó.

Szeretném hozzátenni, hogy Zalka Csenge Virág azt hangsúlyozza, hogy ő nemzetközi mesemondóként többféle kultúrából merít, többféle nyelven (értsd: idegennyelven) mond mesét, a történetmesélésen belül többféle műfajt próbál ki. Nem célja a hagyományörzés. A népmesék megújítására törekszik.

Dala Sára, Raffai Judit említett cikke nyomán a harmadik csoportba sorolja azokat a „funkcionális” mesemondókat, akik munkájuk során alkalmazzák a mesemondást fejlesztő -, terápiás -, nevelő céllal, ebbe a csoportba tartoznak a pedagógusok is.

A mesélés során nekünk pedagógusoknak lehetőségünk van könyvből, fejből, szabadon improvizálva is mesélni. A mesélés során a fejlesztési, nevelési cél az elsődleges, a mesélés maga annak van alárendelve.

A negyedik csoportba a gyermek mesemondók tartoznak, mely szoros kapcsolatban áll jelen dolgozat témájával, de azzal ebben a kutatásban nem foglalkoztam.

Összegzőképpen elmondható, hogy a pedagógusok a mesemondók világában funkcionális mesemondóknak tekinthetők. Mesefoglalkozásaikon pedagógus „revival” mesemondókként ők is megújíthatják az élőszavas mesemondás hagyományát az óvoda falain belül, anélkül, hogy előadóművészekké válnának. Saját közösségük, csoportjuk számára mesélnek.

Ma már nem lokális közösségekben élünk, hanem globális társadalomban. Ebből a szempontból egy óvodai csoport ma közösségként funkcionál, ahol a népmesével értékrendet is közvetítünk a gyermekek számára. Véleményem szerint ezáltal az óvodai nevelésen belül a mesemondás kiemelt prioritást élvez. Annál is inkább, mert ma a népmesékben őrzött értékeket, tudást családon belül már nem féltetlenül örökítik, hagyományozzák át a szülők, s ez a feladat a pedagógusra hárul. Természetesen ugyanilyen nagy jelentősége van mindannak az értéknek, kincsnek, amit a népdalokon, népi mondókákon, táncon, játékokon, szokásokon keresztül adunk át a jövő generációjának. Valamennyi népköltészeti műfaj ugyanolyan fontos.

A legfontosabb fogalmak tisztázása érdekében fontos megemlíteni, hogy a „revival” mesemondás a folklorizmus⁴ keretén belül él. (Raffai, 2013)

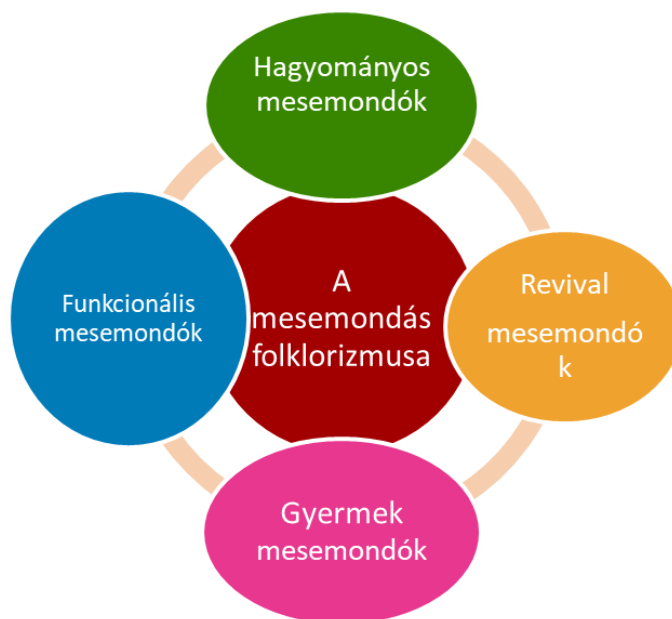
A 2000-es évek elejéről, az újabb mesemondási alkalmakról, a mesék felhasználását, a mesék „piacát” tekintve Dala Sára és Raffai Judit egy régebbi cikkükben azt írták: „Hozzá kell azt is tenni, hogy a legteljesebb zűrzavar, legjobb esetben is eklektika uralja ezt a területet, ha a műfaji határokat és értékszempontokat tekintjük”.

Jelen munka szempontjából fontos tisztában lenni azzal, hogy a népmese kutatásban már rég elkezdődött egy új korszak, mely a folklorizmus keretein belül a „revival” mozgalmat elkezdte kutatni. E terület még feldolgozatlan területnek számít. Jelen dolgozatban nincs is

⁴A népmese irodalmi feldolgozása egyébként a folklorizmus körébe tartozik. Folklorizmusnak nevezzük azt a folyamatot, amikor a „hivatásos” művészetek alkotói a folklóralkotásokat vagy azok egy-egy elemét használják fel saját műveikhez. De folklorizmusnak tartjuk napjaink tömegkultúrájának azt a jelenségét is, amely a népművészet, népköltészet alkotásait a tudatos hagyományápolás jelszavával feléleszti, bizonyos vonásait, formáit megtartja, mesterségesen tovább élteti, de eredeti folklór jellegű vonásaitól megfosztva. Ilyen például a falusi turizmus jó néhány jelensége, a táncház intézménye és a színpadi mesemondás stb. is. Ennek a folyamatnak az ellentéte a folklorizálódás, amikor az ún. hivatásos művészet termékei vagy annak egyes elemei beépülnek a népi kultúrába. A népköltészet területén Petőfi Sándor, Czuczor Gergely népdalait említhetjük, melyek valóban a „nép ajkára” kerültek, mint ahogy például a verbunk-dallamok többsége a műzenéből folklorizálódva lett a népi tánczene szerves részévé. Népmesekincsünkben sok a folklorizálódott történet, például széphistóriák, ponyvanyomtatványok történetei, Boccaccio-novellák, Grimm-, sőt Andersen-mesék egyes motívumai már szervesen beépültek a népmesékbe. (Voigt, 1989)

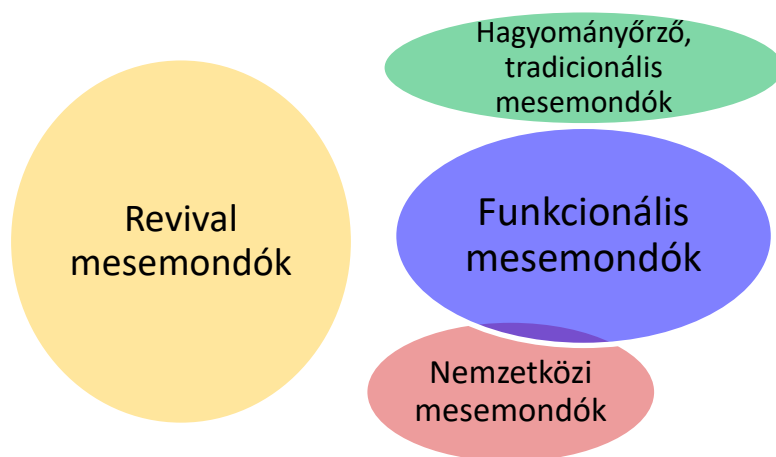
lehetőség arra, hogy ezzel foglalkozzak, kizárólag a terminológiai tisztázás végett próbáltam meghatározni a „revival” mozgalmat. Dala Sára kiemeli, ezzel kapcsolatban azonban nekünk pedagógusoknak is fontos tudnivaló, hogy a „tisztá forrás” fogalma már nem releváns olyan értelemben, hogy a „népi” és az „elit” műveltség, a népmesék származásának, a szóbeli és az írásbeli eredetnek a kérdése nem tisztán elkülöníthető⁵

6. ábra – Napjaink mesemondó irányzatai a mesemondás folklorizmusán belül

⁵ A néprajzkutatásban már nincs olyan, hogy ez vagy az a mese a „tisztá forrás”. Nehéz elkülöníteni a szóbeliséget és az írásbeliséget tiszta formájában, mert mindig keveredett. Jó példa volt az, hogy Hideg Anna néni a budapesti könyvbemutatón már igazította a meseszöveget a hallgató közeghez, mint improvizáló, hagyományos mesélő. De nem néprajzi gyűjtési szituáció a fesztivál, a könyvbemutató, ahol mesélnek a hagyományos mesemondók. (részlet Dala Sárával folytatott interjúból, teljes interjú ld. 3. melléklet)

7. ábra – A „revival” mesemondók -

8. ábra – A „revival” mesemondás

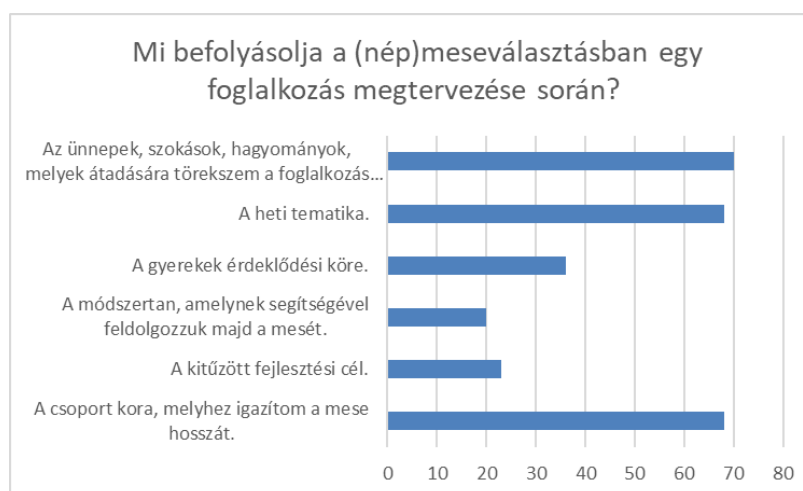

A „revival” irányzatok keresztmetszetében megpróbáltam meghatározni, hogy a funkcionális - tanító, tanár, nyelvtanár, fejlesztő pedagógus, meseterapeuta, könyvtáros, közművelődési szakember, mesemondáson belül az óvodapedagógusok mit vesznek figyelembe, ha élőszavas mesemondást alkalmaznak. Elsősorban arra koncentráltam, hogy a „revival” irányzaton belül a hagyományok vagy az újítások befolyásolják a népmesére épülő

foglalkozásaikat. Másrészt azt emeltem ki, hogy milyen nyelvezetet használnak mesemondás során.

A kvantitatív kutatás eredménye szerint a népmese foglalkozások során a mese választást leginkább az ünnepek, szokások, hagyományok átadása határozza meg.

9. ábra – Mi befolyásolja a (nép)meseválasztásban egy foglalkozás megtervezése során?

Funkcionális mesemondóként, természetes, hogy óvodai környezetben köznyelvet használunk, azonban a tájnyelv használata megengedett. Elsősorban adott tájegység tájnyelvét használja a pedagógus saját környezetében. Az a pedagógus, aki származásánál fogva ismer egy tájnyelvet, alkalmazhatja azt mesemondás során. Az *ÓNOAP* erre vonatkozóan nem jelölt ki irányelvet, autonómiát biztosít ezen a területen. Az óvodai környezetben megvalósuló „revival” mesemondás során a tájnyelv használata a hagyományörzés része is lehet, a mesék idézte régies világ nyelvi kifejezőeszköze.

Az eszköztelen mesélés hatékony alkalmazása fontos a szemléltető, játékos és dramatikus interaktív mesélés során is. Az óvodai foglalkozások tervezése megvalósítása során nem téveszthetjük szem elől a komplexitás fontosságát. Erről részletesen a szakirodalmi háttér ismertetése során írtam.

Mindezek figyelembevételével az óvodapedagógián belül a funkcionális mesemondást a lenti ábra segítségével foglaltam össze. Ki szeretném emelni azonban, hogy a kérdőíves kutatás válaszadói elsősorban önkormányzati óvodák pedagógusai. Nemzetiségi óvodákra nem

terjedt ki a kvantitatív kutatás. Ebből az okból kifolyólag az óvodai idegennyelvű meséléssel nem foglalkoztam.

10. ábra – A funkcionális óvodai mesemondás legjellemzőbb ismérvei

Meseszövés módszertana

A funkcionális óvodai mesemondás kiváló képviselője Fábián Éva, akinek mesemondását, módszerét a meseszövés⁶ -nek nevezhetjük, habár ő maga nem szokta ezt külön nevesített módszertannak hirdetni. Erről szeretnék néhány sort írni, mielőtt a hagyományos mesemondás technikáját és saját tapasztalataimat megosztom.

A „revival” mesemondók között jó néhány pedagógus, óvodapedagógus van, aki a hagyományos mesemondás módszertanát beépíti pedagógiai munkájába. Mindannyian kiváló mesemondók, közülük most egy mesemondót, Fábián Évát és mesemondói eszköztárát emelném ki. Óvodapedagógus hallgatóként számomra nagyon inspiráló az a csoda, ahogy a meséket élőszóval megeleveníti. Kutatásom során több alkalommal volt lehetőségem élőben meghallgatni és meríteni előadásából, mesemondásából. Jelen dolgozatban az „...odaküjjel Andrásfalván”, Fábián Éva mesél című tanulmány (Dala, 2021) alapján próbáltam módszerét összefoglalni.

Hagyományőrzés Fábián Éva meséiben:

- Élőszavas mesemondás
- Bukovinai székely tájnyelv
- Bukovinai székely gyűjtésekből származó mesék
- A bukovinai székely világ megelevenítése
- Bukovinai székely „tartalmak” meséiben
- Helyi hegyek, tavak, ruhák, szokások emlegetése

Meséiben igyekszik visszaadni gyerekkorában átélt élményeit, mely életforma még szorosabban kötődik a hagyományos kultúrához. Ez meséinek nyelvi-stiláris megformálásában is tükröződik. Nem egyszerűen arról van szó, hogy tájnyelvet, archaikus kifejezéseket használ. A hagyomány átadása több szinten érvényesül mesemondásában.

⁶ https://www.youtube.com/watch?v=922WblkzSmU&ab_channel=Zolt%C3%A1nSo%C3%B3s

1. Hagyományos módon, élıszóban mesél, melynek technikájával gyermekkorában természetes módon, saját környezetében élő mesemondók által érintkezett, akik a hagyományos, közösségi élet részei voltak.

2. Másrészt meséibe beleszövi gyerekkori élményeit, felidézve a hagyományos, közösségi, paraszti kultúra hagyományait.

3. Az általa mesélt mese nyelvezetében is őrzı a bukovinai székely társadalom nyelvének egyes elemeit.

Az általa alkalmazott „meseszövés” - módszer segíti a gyermekek figyelmének fenntartását, közös mondókázással, dalokkal teszi interaktívva a mesemondást. A módszer segítségével a pedagógusnak lehetősége van a magyar népmesék állandó motívumainak, szereplőinek megelevenítésére, természetesen magyar népmesékre jellemző szerkezeti sajátosságok megtartásával. A módszer lényege, hogy a pedagógus megtanulja átélni és ezáltal kép-szerűen előadni a mesélt történetet, szabadon improvizáljon és együtt éljék át a történetet.

- A mesei helyszínt a hallgatóság számára ismert elemekkel egészíti ki. Pl.: „Ott Budapest mellett, nem éppen ehejt...ahajt, ott is vannak ilyen szép vizek, tavacskák, s halljátok-e, édes gyermekecskéim, ott egy Óbuda melletti tavacskában...” (Dala, 2021)

- Aktualizálja történetét: kiszólások, hasonlatok, ellentétek, modern kifejezések, jelenségek használatával. Pl.: „... ebbe a kompjuteres világba könnyen esszeszámolják a népet..” ; „...akkora volt a szeme, mint ne, a kujakom!”; „aszonta volt nagyanyókám, hogy még ők is, amikor leültek volt a fonóban, készítették a ruhának való anyagot, me nem ilyen hitvány, butikus ruhákba jártak” (Dala, 2021. 42.)

- Beszélő neveket alkot: Pl.: „Vizi Verocska”; „Suszter Sanyi” (Dala, 2021)

- Megmagyarázza szavait: „annak aztán Sanctus – Vége vót!” (Dala, 2021)

- Tájnyelvet ismétli, megmagyarázza, humorosan adja elő vagy mozdulataival imitálja azok jelentését Pl.: „hogya egy furcsa kifejezés megcsiklintja a kacagókátokat, akkor azt a göndör kicsi kacagást magatokba ne fojtsátok, me nem venném a lelkekre, ha megpukkadnátok!” „döböcskölte, dűrszölte azt a sziklát” (Dala, 2021.)

- Saját személyiségéhez illeszkedő, egyéni, már átalakított mesezáró formulát használ: „...itt a vége, fuss el véle, s ha jön a tél, s befagy a Duna, csússz el véle!” „Aki nem

hiszi...az másszon fel a hiszemfára! És ha még akkor sem hiszi? Akkor üljön fel a hiszemkutya farkára!” Dala, 2021.)

Fábián Éva meseszövézés módszerének leírása nyújt némi ízelítőt a „revival” mesemondók eszköztárából. A következő részben összefoglalom, hogy részletesebben hogyan határozható meg az élőszavas mesemondás módszertana.

3.2.2. Hogyan határozható meg a mesemondók módszertani eszköztára? A pedagógus ebből a módszertanból mit tud alkalmazni az óvodai élőszavas mesemondás során?

A mesemondók előadásait hasznosnak tartottam, mégis keresetem a lehetőséget arra, hogy mesemondást tanuljak. Az Oktatási Hivatal weboldalán kerestem segítséget. A Pedagógus – továbbképzések jegyzékében a „mese” szó keresőbe való beírását követően 50 találatot kaptam.⁷ A keresést a mesemondás kifejezésre tovább szűkítve 3 képzési lehetőség jelent meg. A három lehetőség közül a budapesti Hagyományok Háza által legutóbb 2019-ben akkreditált, de 2008-ban indított, és azóta folyamatosan meghirdetett „Magyar népmese - hagyományos mesemondás - A szövegfolklor tanulása és tanításának módszertana” és a 2023-ban meghirdetett „Meseszó az óvodában és iskolában – Bevezető a hagyományos mesemondás gyakorlatába” képzések keltették fel figyelmem. Mindkét tanfolyam ugyanazt a módszertant oktatja. A módszertan szerepel a „A szellemi kulturális örökség megőrzését szolgáló programok, projektek és tevékenységek”, „jó gyakorlatok” regiszterében.⁸

A **UNESCO** Szellemi Kulturális Örökség Jó Megőrzési Gyakorlatok Regiszterében a Kodály módszer is szerepel, 2016 óta. „Minden nép zenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia, mert nyelv és dallam itt tökéletes egységet alkot.” (Forrai, 2016, 2017) – olvasható Forrai Katalin: Ének az óvodában című könyvében. A tankönyvként funkcionáló gyűjtemény, ma valamennyi óvodapedagógus hallgató számára nélkülözhetetlen, hiszen népzeneinkünk átörökítésében nyújt módszertani segítséget. A Kodály – módszer kiemeli, az élő zene jelentőségét az óvodáskorú gyermek nevelésében. A Kodály – módszer példáját szem előtt tartva kutatásom során az élőszóban való mesélés és a néphagyomány átörökítése közötti kapcsolatra fókuszáltam nem tévesztve szem elől a pedagógiai gyakorlatba adaptálhatóság fontosságát. A Meseszó az óvodában és iskolában - Bevezetés a hagyományos mesemondás gyakorlatába c. tanfolyamon a hagyományos mesemondás alapjait sajátíthattam el, olyan néprajzkutatóktól és pedagógus mesemondóktól, akik régóta mesélnek ennek a módszertannak a segítségével.

Az általam terepkutatás során meghallgatott hagyományörző „revival” mesemondók szintén ezt a módszertant sajátították el mielőtt színpadra álltak.

⁷ https://www.oktatas.hu/pir/!PIR_PUBLIC/publikus-felulet

⁸ https://szellemikulturalisorokseg.hu/index0.php?name=0_magyar_nepmese

A tanfolyamon hagyományos mesemondással, a néprajzi gyűjtésekből származó kiadványokkal és a néprajzkutatók mesegyűjtő tevékenységével ismerkedtem meg. Különböző gyakorlatok segítségével gyakorolhattuk, hogyan mondjunk el egy történetet saját szavainkkal. Fokozatosan, többféle, kisebb feladaton keresztül igyekeztem saját narratív készségeimet fejleszteni, eljutva egy egész mese elmondásáig. A szövegtől és a prózamondó gyakorlattól elszakadva az alap történetet lehetőségem volt, saját szavaimmal, saját történetként elmondani. Megtanultam, hogy a jó mesekezdő formula segít felkelteni a hallgatóság figyelmét, mely a kapcsolódás szempontjából elengedhetetlen. Számomra is élmény volt úgy mesélni, hogy a mesemondásra készülés során saját történetét dolgoztam a mesei vázat. Megtanultam, hogy az élményszerű mesélés, az *ÓNOAP*-ban kiemelt eleven élő intim kapcsolat akkor jön létre, akkor tudok kapcsolódni a gyermekekhez, s bensőséggé tenni a mesélést, ha én magam is beleélem magam a történetbe, fontos elszakadni a szavaktól képszerűvé tenni a történetet és a mesén keresztül átadni kívánt üzenetemet. Megéreztem, hogy a meseélmény szempontjából elengedhetetlen, hogy hallgatóságomhoz igazodjon a történet, mely vonatkozik a mese típusára, mese hosszára, a mesemondás nyelvezetének stiláris jellemzőire és a prozódiai elemek tudatos használatára.

Az elsajátított módszertannak köszönhetően gyakorlatom során a mesemondást élményként éltem meg.

A „revival” mesemondás hagyományos, tradicionális alapjait igyekszem összefoglalni, mely kezdő mesemondók számára hasznos útmutató lehet. A szempontokat a tanfolyami tapasztalatok, a Páva minősítő dokumentumban ⁹található útmutatás és Dala Sárával való egyeztetést követően állítottam össze.

- Mesemondáshoz ne átírt mesét, hanem néprajzi gyűjtésből származó mesét válasszunk, mert az átírt mesét nehéz „visszaélőszavasítani”.¹⁰ Egy kis gyakorlattal már „auditív befogadás” során megismert – vagyis mástól hallott - mesét is átdolgozhatunk.

⁹ <https://hagyomanyokhaza.hu/sites/default/files/2019-09/A%20n%C3%A9pi%20el%C5%91ad%C3%B3-m%C5%B1v%C3%A9szeti%20alkot%C3%A1sok%20min%C5%91s%C3%ADt%C3%A9s%C3%A9nek%20zs%C5%B1riz%C3%A9si%20szempontrendszere.pdf> , utolsó letöltés: 2024.04.12.

¹⁰ <https://hagyomanyokhaza.hu/sites/default/files/2019-09/A%20n%C3%A9pi%20el%C5%91ad%C3%B3-m%C5%B1v%C3%A9szeti%20alkot%C3%A1sok%20min%C5%91s%C3%ADt%C3%A9s%C3%A9nek%20zs%C5%B1riz%C3%A9si%20szempontrendszere.pdf> 72.o)

- A meseválasztás során a mese hossza legyen hangsúlyos szempont! Az előszavas mesemondás lehetővé teszi a hosszabb tündérmesék rövidebb változatban való előadását kisebb gyermekek számára is.
- A választott mese illeszkedjen személyiségünkhöz!
- Ne tévesszük szem elől, hogy a mesehallgatás esztétikai élményét nagyban befolyásolja, hogy a mesei vázat, szüzsét hogyan díszítjük, melynek igazodnia kell a hallgatósághoz.
- A mesemondás során törekedjünk a képszerű, láttató előadásmódra!
- A mesemondás során merjünk rögtönözni, hiszen a mesemondás improvizatív műfaj.
- Az improvizációból fakadó változtatások ne sértsék a mesei műfajból fakadó poétikai, tartalmi, stilisztikai szabályokat!
- A mesemondó tudatosan alkalmazza, a mimikát, hanglejtést, beszédtempót, gesztusokat, testbeszédet!
- Folyamatosan tartsunk szemkontaktust a hallgatósággal.
- A „revival” mesemondó merjen önmaga lenni, hiszen önálló egyéniség
- Merjünk saját temperamentumunk, „variálós kedvünk” szerint mesélni!
- Merjünk több mesevariánst beemelni elmondott történetünkbe, ne féljünk a kontaminációktól!
- A tájnyelv használata nem kötelező. Tájnyelven akkor mondjunk mesét, ha az saját egyéniségünkhöz tartozik és származásunktól fogva természetesen tudjuk azt felidézni.
- Az archaikus kifejezéseket bátran használjuk, és ha közönségünk annak jelentését nem érti, a meséből „kiszólva” álljunk meg egy pillanatra, és a hallgatóval való kapcsolattartás eszközeként magyarázzuk azt!
- Reagáljunk a hallgatóság reakcióira és a minket körülvevő eseményekre, zajokra!
- A történetünkben lehet aktualizálás, de csak a mese mellékszálain. Akár a humor forrásaként is alkalmazhatóak az aktualizálást célzó megjegyzések, modern kifejezések. A mese állandó elemein ne változtassunk!
- Kerüljük a monoton elbeszélőmódot, törekedjünk arra, hogy a szereplőket eltérő hangszínen szólaltassuk meg.
- A mesélés hangereje legyen összhangban egyéniségünkkel és a hangerőváltoztatást a mese tartalmi részeihez igyekezzünk igazítani!
- A beszédtempó igazodjon a történethez, de saját személyiségünkkel legyen összhangban!

4. A „revival” mesemondás tradicionális irányzata – a hagyományos mesemondás módszertanának adaptálása óvodai mesefoglalkozás tervezése és megvalósítása során

4.1. A népmese műfaja

Itt szeretnék néhány szót ejteni a népmese műfajáról és arról a folyamatról, mely során a szájhagyomány útján hagyományozódó történetek lejegyzésre kerültek és „polgáriasított gyerekmesék” lettek. (Boldizsár, és mtsai., 1999)

A népmese műfaját Raffai Judit így írja körül: „A népmese az epikus népköltészet legnagyobb műfajcsoportjainak egyike, az előbeszéd művészete.” (Raffai, 2017) A szóbeliségből adódóan a népmesék szerzője ismeretlen. A hagyományos paraszti kultúra mesemondói szájhagyomány útján adták át történeteiket az utókor számára, szórakoztatva közönségüket. A népmese, eredeti, természetes közegében szájhagyomány útján hagyományozódott, amikor az írásbeliség még nem terjedt el.

Azon népmesegyűjtemények, melyekből gyermekkorunkban otthon, óvodában, iskolában mesélnek nekünk, az esetek többségében átdolgozott népmesék, „irodalmi népmesék” (Gombos, 2017) „könyvmesék” (Nagy I., 2015) és mesegyűjtők neveihez kötjük őket. Illyés Gyula, Benedek Elek, Arany László, Grimm-testvérek a kötetekben található népmesék, az eredeti folklórszöveget irodalmi szöveggé írták le, stilizálták, finomították. Ezek az imitált, stilizált népmese-szövegek jelentek meg könyvekben, nyomtatott formában. A népmese így módon a gyermekkultúra része lett, hiszen ezek a változatok a gyermekek nevelésének fontos eszközévé váltak a népiskolákban, a magas kultúrába emelt népmesék az írás-olvasás tanításában is fontos szerepet játszottak. Ezt nevezi Raffai Judit a népmese „második életének”. Ezt a folyamatot írja le Raffai Judit Napjaink magyar mesemondása című tanulmányában. (Raffai & Dala, 2004)

4.2. Meseválasztás néprajzi gyűjtésből származó kötetből

A kismalac és a farkas története

A fent leírt módszertan óvodai körülmények közötti alkalmazását mutatom be saját tapasztalataim alapján a foglalkozás tervezése és megvalósítása alapján.

A módszertannak megfelelően néprajzi gyűjtésből kerestem mesét, hogy a hagyományos mesemondás módszertana alapján építsem fel a tervezett óvodai mesemondást. Az általam választott mesét, *Tyukodi népmesék* című kötetből választottam, mely néprajzilag hiteles gyűjtemény. (Andrásfalvy & Kovács, 2023) A kötetre azért esett választásom, mert Tyukod, Szabolcs – Szatmár – Bereg vármegye területén található, s szüleim egy szomszédos faluban Porcsalmán születtek, s gyökereim mellett gyermekkori emlékek kötnek a térséghez.

A kötetet 2023-ban jelent meg, az 1950 – es és 60-as években gyűjtött meséket tartalmaz Kovács Ágnes és Andrásfalvy Bertalan szerkesztésében. A kötet hátoldalán a következő felirat szerepel: „Szókimondó szövegek, felnőtt tartalommal.” A népmesék esetén nem feltétlen teszünk különbséget felnőtt és gyermekmese között, hiszen adott történet az improvizatív, szabad mesemondásnak köszönhetően alakítható úgy, hogy az gyermek közönség számára is feldolgozható legyen. Néprajzilag hiteles gyűjtések esetében nem is célravezető csak gyermekeknek szánt mesegyűjteményt keresni. Ez a gyűjtemény azonban három olyan mesét tartalmaz, melyet gyermek mesemondótól, Boldizsár Évától hallgathatunk és olvashatunk. Boldizsár Éva az egyetlen olyan adatközlő, aki megélte a kötet kiadását. A három mese közül a kismalac és a farkas című mesét mindannyian ismerjük.

4.3. A Magyar népmesekatalógus használata - a mese típusának meghatározása

A hagyományos mesemondás módszertana szerint a mese típusát megkerestem Kovács Ágnes által szerkesztett *Magyar népmesekatalógus - Magyar állatmesék katalógusában*. (Kovács, 1987) A katalógus szerint a vadállatok és a házi állatok típusba tartozik: „AaTh 121. - A kismalac/kiskanász és a farkas”

„A mesetípus a mese tartalmának általánosított váza, azonos tartalmú változatok összefoglaló megnevezése. A mesetípus egy vagy több epizódból áll.” (Raffai, 2017)

A mesetípus ismerete több szempontból segítség a pedagógus számára. Az általam választott mese állatmese, melynek besorolásában a katalógus nyújt segítséget. A mesetípus meghatározását követően az egyes epizódok - a mese állandó elemei, átláthatóvá válnak a pedagógus számára is. Ezeket az epizódokat saját mesém megalkotása során is szükséges megőrizni.

Kovács Ágnes féle mesekatalógus megadja a nemzetközi besorolás szerint a következő mesetípusba tartozik: Wolves Climb on Top of One Another to Tree; H 121; BN 121; MÁT 121/B1 , B11/

4.4. A mesei szüzsé a Magyar Népmesekatalógus alapján

Kovács Ágnes által szerkesztett katalógus alapján a mesei:

„I.

Nagy hidegben a farkas a malackától bebocsátást kér

Hosszas rimázkodására kismalac sorra beengedi a/hátsó,

b/első lábát, végül c/a fejét

Közben zsákot készít, amibe a farkas behátrál, vizet

forral, amivel leforrázza

A farkas kirágja a zsákot és elmenekül

II.

Társakkal tér vissza, s egymás hátára állnak, hogy a magas fára menekült kismalacot leszedjék

A kismalac elkiáltja magát: Forró vizet a kopaszra!

A kopasz kiugrik, a többi farkas nyakát szegi.” (Kovács, 1987)

Az általam elsajátított módszertan szerint a mesemondó több mesevariánst is beemelhet saját történetébe. A mesetípusok keverése leginkább a hagyományos mesemondókra, főként az ún. alkotó típusú mesemondókra jellemző fogás. Ezeket kontaminációknak nevezzük.¹¹ Én nem hoztam létre kontaminációt. Azonban az adott mesetípushoz tartozó különböző gyűjtésekből, mesekönyvekből, olvasókönyvekből származó variánsok áttekintését mindenképpen nagyon hasznosnak tartottam.

¹¹ A magyar néprajzi lexikon a kontamináció fogalmát így határozza meg: a folklorisztikai szövegkutatás minden olyan folklóralkotásának elnevezése, amelyben különböző szövegtípusok, részletek együttesen vagy keverten fordulnak elő (→ kontaminált dal). A magyar → népmese-katalógusban – a fenténél szűkebb értelemben – így nevezzük a típuskeveredésnek azt a formáját, amikor a különböző népmese-típusok nem a típus vagy egyes epizódok lezárása után kapcsolódnak egymáshoz (→ kombináció), hanem az átmenet elmosódik, a két típus elemei, motívumai – rendszerint a típusok közelállása miatt – elkeverednek egymással (pl. AaTh 228 kontamináció, AaTh 531).

A katalógus segítségével pontosan meg lehet nézni, hogy milyen néprajzilag hiteles gyűjtésekben találhatóak meg a mese egyes variánsai. Természetesen egy pedagógus számára nem szükséges minden variánst átolvasni, felkutatni.

Ma egy pedagógus számára, a források között is szereplő, Domokos Mariann és Gulyás Judit által szerkesztett „*az Arany család kéziratos – mese és találósgyűjteményének, valamint Arany László Eredeti népmesék*” (Domokos, 2018) című művének szinoptikus kritikai kiadásában talált információk a leghasznosabbak. Az itt található leírás szerint ez a mesetípus Európa szerte ismert, s magyar nyelvterületen az egyik legnépszerűbb mesetípusok közé tartozik.

A kritikai kiadásból megtudhatjuk, hogy a mese a 19. század elején a gyermekkönyvekben és az ún. olvasókönyvekben gyakran jelent meg, s az írásbeliséggel együtt a szóbeli magyar változatok egységesültek. Így például Arany László által stilizált változatban, írott formában is megjelenik elemi népiskolák, középiskolai olvasókönyvek, polgári iskolák leány – és fiúiskolák tankönyveiben. A 19. század folyamán a mese egyes változatai az élő szájhagyományon kívül megjelennek a néprajzilag hiteles gyűjtésekben, s az olvasókönyvekben stilizált változatban. Ebben az időszakban került kiadásra olyan változat is, melyben a kismalac alakja kanászra változik, melynek első ismert változata Kálmány Lajos gyűjtéséből ismert. (Kálmány, 1881., 1882.) A kismalacot ember alakban ábrázoló mesék közül egy másik variáns Dékány Rafael A farkas és a kisleány című meséje. (Dékány, 2004). Dékány 1800 – as években, pedagógusként gyűjtött meséit tartalmazó gyűjteményét 2004 – ben adták ki, melyből Zalka Csenge is merít, s 2019 – ben kiadott *Ribizli a világ végén* kötetben megjelenik egy általa „életre mesélt” történet a farkasról és a kislányról.¹²

Érdekes, hogy Bauer Gabriella által szerkesztett, s kérdőíves kutatásom szerint ma is használt szöveggyűjteményéhez tartozó *Gyermekirodalom* című tankönyvben a IV. fejezetben, mely a népmesékről szól A mesehősök című alfejezetben a szerző a mesehős fortélyosságára pont A kiskanász meg a farkas című meséből a kanász alakját említi. (Bauer, 1995)

Ebben a „hömpölygő áramlatban” (Bauer, 1995) kell a mai pedagógusnak saját közössége, gyermekcsoportja számára olyan saját mesét alkotnia, s élményszerűvé tennie, mely a magyar hagyományban gyökerezik, de a mai gyermekhez szól. Adott mesetípus néhány változatát gyűjtöttem táblázatba. Mivel a pedagógus meríthet néprajzilag hiteles gyűjtésből, stilizált szövegeket tartalmazó irodalmi népmeséket tartalmazó 19. és 21. századi mesegyűjtésekből,

¹² <https://tarkabarka.blogspot.com/2016/11/feminista-magyar-nepmesek-41-farkas-es.html>

ezért a táblázatban csak a szerzőt, a kiadás évét tüntettem fel, aszerint, hogy a főhős milyen alakban jelenik meg.

11. melléklet – A kismalac és a farkas történetének változatai: a főhős különböző variánsai és azok forrásai

A kismalac és a farkas - AaTh 121.			
Variánsok	Főhős: malac	Főhős: kanász	Főhős: kisleány
Források - (nem csak néprajzilag hiteles források)	Arany László: <i>Magyar népmese gyűjteménye</i> (1901, 1904, 1928, 1949)	Kálmány Lajos: <i>Szeged népe, Szeged vidéke népköltése. III. Szeged</i> (1881)	Dékány Rafael: <i>Pityke és kökény</i> (2004)
	Gáspár János: Csemegék kisebb gyermekek számára, melyekkel családok -, kisdédóvok -, és elemi tanítóknak kedveskedik Gáspár János (1863)	Penavin Olga: <i>Jugoszláviai magyar népmesék II.</i> (1984) ritmikus szöveg	Zalka Csenge Virág: <i>Ribizli a világ végén</i> (2019)
	Kovács Ágnes: <i>Icinke – picinke</i> – népmesék óvodásoknak (1971, 2023)		
	Andrásfalvy Bertalan – Kovács Ágnes: <i>Tyukodi népmesék</i> (2023)		

A katalógusból megismert szüzsé és a feltüntetett mesék összevetésével, akár saját meseszótár segítségével a mesemondás funkciója, nevelési, fejlesztési célja szerint állíthatjuk össze saját variánsunkat. A pedagógus, nem kizárólag néprajzi gyűjtésből származó forrásból dolgozhat. A kismalac és a farkas című történetet elolvashatja a közismert *Icinke-picinke* című kötetből és hasznos megnézni 20. és 21. századi feldolgozásokat is. Előfordulhat az is, hogy egyes modern feldolgozásokat a gyermek esztétikai ízlésének formálása szempontjából nem tartunk hasznosnak. Ennek megítélésében nagyon nagy segítségünkre lehet az ismert mesegyűjtők által lejegyzett változatok, köztük Arany László és Benedek Elek meséi.

12. melléklet – A kismalac és a farkas történetének különböző változatai a történetek szerint

A kismalac és a farkas - AaTh 121.			
	<i>Malac</i>	<i>Kanász</i>	<i>Kisleány</i>
V Á L T O Z A T O K	Andrásfalvy Bertalan – Kovács Ágnes:	Kálmány Lajos:	Dékány Rafael:
	<i>Tyukodi népmesék</i> (2023)	<i>Szeged népe, Szeged vidéke népköltése III.</i> Szeged (1881)	<i>Pityke és kökény</i> (2004)
	Volt egy kismalac. Hideg télen az ordas farkas éppen arra jár, s kérleli, hogy engedje be, mert nagyon hideg van kint. A kismalac nem akarja beengedni, mert fél, hogy megeszi a farkas. De mivel a farkas tovább könyörög először az első lábát engedi be, majd a malac tovább főz. A farkas könyörgésére beengedi a másik első lábát a farkasnak. Ez idő alatt a malac feltett a kályhára egy jó nagy üst vizet, és az ajtóhoz zsákot kötött. A farkas ahogy beereszkedett a zsákba a kismalac bekötötte a zsákot és a farkast kitette a hidegre. A vaskonyháról levette a vizet és ráöntötte a farkasra. A farkas kiabált, rugdosódott, a zsák	Egy kis kanász az erdő szélén lakott. A farkas egyszer odament hozzá, s kérlelte, hogy engedje be. Először a fejét, aztán a derekát, majd a farát s legvégül a farkát engedi be. A farkas kap szalonnát és kenyeret. Majd a kanász kimegy, vizet forral, s egy nagy üst forró vízzel megkopasztotta, s kiszaladt és felmászott egy fára. A farkas ordítva kiment segítségért, majd 3 híján 100 farkas ágaskodott egymás tetejére, de nem érték el a kanászt. A kanász elkiabálta magát, hogy forró vizet a kopaszra, s a legalsó kopasz farkas kiugrott a többi farkas alól, s összetörték magukat, meg is pusztultak.	Egy kislány egyedül él az erdőben egy barlangban. Egy farkas figyel, de mivel nyáron elég élelemhez jut, nem támadja meg. Télen, amikor elfogy a zsákmány, a farkas megkönyékezi a kislányt, és megpróbálja felfalni. A lány épp lúgot főz mosáshoz, amivel leönti a farkast. Végig önti vele, megvakulva és kopaszon iszkol el. Bosszúra szomjazva maga köré gyűjt 12 másik farkast és visszatér a barlanghoz. A kislány egy husánggal a kezében egy körtefára menekül, mire a farkasok elkezdenek egymás vállára állni, hogy elérjék (a kopasz van legalul). Amikor a tizenharmadik farkas már majdnem eléri, a

	szája kioldódott és elszaladt. A többi farkas a kiabálásra összegyűlt, s keresték a malacot. A farkas meglátja a fán a malacot, s kiabálja a többieknek, hogy ott van. Felmásznak a farkasok egymás tetejére, s mikor már csak egy farkas hiányzik a kismalac elkiáltja magát, hogy forró vizet a kopaszra. A legalsó kopasz farkas leestek, összetörték magukat.	A kanász a farkasok bőrét eladta, s a 100 forintból, amit kapott értük elment mulatni. Mivel az összes pénzét elverte, meg is halt éhen a farkassal együtt.	kislány felkiált, hogy "Forró vizet a kopaszra!!!" A kopasz farkas megrémül és eliszkol, a többi pedig lezuhan.
--	--	--	--

4.5. A mesei történet egyes variánsainak variálásának lehetőségei a megtekintett változatok alapján – állandó és változó elemek a mesében

A legfontosabb meseepizódok, melyek a saját változatunk összeállítása során nem változtathatóak meg: Az erdőben egyedül élő főhőst meglátogatja a farkas, aki a fortélyos és gonosz hős jelképe. A főhős némi furfanggal túljár a farkas eszén, csapdába csalja, majd minden esetben forró folyadékkal önti le, s megkopasztja.

A mesei hős különböző variánsai: A mesében a hős lehet ember vagy állathős és változhat a neme is.

A mesei történetek eltérései: A farkas egy variáns esetében kap ételt a főhőstől. Ebben a Kálmány Lajos által lejegyzett változatban a kopasztást követően a farkas bőréből hasznos húst a kanász. A hasznos azonban elmulatja, s a történet végére a kanász is a gonosz farkas szintjére süllyed, hiszen a pénz eldorbézolása nem erkölcsös cselekedet. A történet a szüzsétől eltér, mely segítséget nyújt a pedagógusnak abban, hogy érzékelje mely események építhetők be saját meséjébe.

Hazánkban a mese legelterjedtebb változata, amikor a kismalac zsákba csalja a farkast, mely változat természetesen színezhető az egyéb változatok változó elemeivel. Ez konkrétan azt jelenti, hogy az általam választott tyukodi változatba beépíthetem a „három híján egy farkas” kifejezést vagy kiegészíthetem azzal a mese végét, hogy a farkas bőrért eladtam. Nem hagyhatom ki azonban azt a jelenetet, amikor a hős a farkast forró folyadékkal önti le, s megkopaszodik. A szöveg variálhatóságából, az improvizatív előadásmódból fakadóan bátran elszakadhatunk a leírt szövegtől. Ebből fakadóan nem fogunk azon izgulni, hogy nem szó szerint mondunk el mesénket. Amennyiben a mesemondás során a zsákot elfelejtjük a farkas lába alá rakni vagy nem pont annyi farkas siet a kopasz farkas segítségére, mint amennyit terveztünk, a mese legfontosabb üzenet célba ér. A mesék különböző változatokban éltek és élnek tovább, így a malac házát bátran cseréljük barlangra vagy a szomszédos játszótéren található kis faházikóra.

A mesemondás során a mese hossza megváltoztatható: A mese variálhatóságának köszönhetően a mese hosszát igazíthatom hallgatóságom igényeihez, mely óvodai mesemondás során nagymértékben függ a mesét hallgató gyermekek életkorától. A kismalac és a farkas történetének Kovács Ágnes óvodások számára összeállított gyűjteményében az Icinke-picinke kötetben a kiscsoportos óvodások számára ajánlja. Amennyiben a hallgatóság figyelmét nem lehet a tervezett mesemondás idejére lekötni egy-egy változó elemet kihagyhatunk, rövidíthetünk.

Mesemondás során továbbá lehetőség van arra, hogy a hallgatóság interakciójának – kérdéseinek, közbeszólásainak, nonverbális reakcióinak megfelelően a mese szövegén változtassunk s azt a tervezetthez képest másképp meséljük, lerövidítsük vagy hosszabb idő alatt mondjuk el. Annak tervezett szövegét a reakciókra való válaszainkkal, reakcióinkkal interaktívvá tehetjük, mely során a mese hossza változik.

Saját mesénk átgondolását megelőzően nagy hangsúlyt kell helyeznünk a mesei szerkezet hármasságának megőrzésére, melynek alapja a következő felosztás:

1. Mesekezdő formula – Kezdeti nehézség
2. Bonyodalom
3. Mesezáró formula – Megoldás

A mesei szerkezet megőrzése mellett a mesei váz feldíszítése kulcsfontosságú a saját mese összeállítása során. Hasznos saját meseszótárt vezetni, melybe a pedagógus mesemondó fel tudja jegyezni azokat a mesekezdő – és mesezáró formulákat, melyek keretet adnak a mesének. Hasznos összegyűjteni azokat a mesei átvezető formulákat, melyek a mesei térben való mozgást érzékeltetik, s a mese fonalát viszik előrébb.

A mesealakok, tárgyak, növények, állatok tulajdonságait érzékeltető formulák segítenek a szűzsé kiszínezésében. (Raffai, 2017.)

A mesei történet saját változata – a „revival” irányzat hagyományos módszertana szerint

Itt is volt, ott is volt, itt sem volt, ott sem volt... völgyön innen, hegyen túl, volt egy kicsi falu, annak a kicsi falunak a szélén édegett egy kismalac egymagában. Olyan hideg volt odakinn, hogy majd megvette az Isten hidege míg kiszaladt tüzelőért. Nem időzött sokáig gyorsan szaladt a fával a házba. Épp csak készülődik begyűjtani a sparheltet hallja, hogy valaki kopog ...kopp-kopp-kopp.

- Kismalac, kedves kis malackám, kockára fagytam idekint...engedj már be magadhoz!
- Dehogyan engedlek te ordas rögtön be is kapnál azon nyomban!
- Nem eszlek meg, engedj be!
- Jaj, te ordas... nyitom az ajtót, de csak résnyire dugd az első lábad!

Begyűjtja végre a sparheltet, s nekilát vacsorát főzni s hallja megint:

- Kismalackám, engedd be a másik lábam, hát a lábujjam hegye már bizony lefagyott, hadd melengessem meg odabent te nálad!
- Na jó, rakd be a másik lábad csak várj egy picit.

Közben a kismalac sietve felrakott egy üst vizet forni és ahogy megy az ajtóhoz, fog egy zsákot és gyorsan az ajtóhoz köti. Dugja a farkas a lábát éppen bele a zsákba...Na a malacnak se kellett több, gyorsan összekötötte a zsákot és kirakta a farkassal együtt azt a hidegre. A farkas épp csak pislogott egyet mire a malac visszaért a forró vízzel és ráöntötte a farkasra. Szegény pára úgy kiabált, rúgkapált, hogy kiszakadt a zsák s szalad a farkas mígnem találkozik a többi farkassal.

Szaladnak vissza a farkas farka a falu szélére, három híján százan vannak. Keresik a malacot.

- Ott van, ott van a fa tetején! Kapjuk el, gyorsan álljunk fel egymás hátára és elérjük!
- Forró vizet a kopaszra. A kopasz erre kiugrik és az összes farkas nyakát töret.

A malac a sok farkasbőrt eladta a vásárba, s olyan mulatságot tartott az árából, hogy hét határon túl is hallatszott a zene-bona. S ha a malac pénze el nem fogyott volna, az én mesém is tovább tartott volna.

4.6. Próza- és mesemondás szemléltető eszközzel óvodai környezetben

A funkcionális pedagógus mesemondók esetében gyakori eset, hogy az eszköztelen mesélés technikáját ötvözik az eszközzel történő mesemondással. Bartók Ágota például „revival” mesemondóként papírszínház segítségével mond mesét.

A főiskolai gyakorlataim során mesepárnás mesefoglalkozást tartottam, melyre Pálfi Judit Tehetséggondozás mesepárnás meséléssel (Pálfi, 2021) című kiadványa segítségével készültem. A mesepárnát saját kézzel készítettem. A vajaspánkó című orosz népmesét mondtam el mesepárnával, a prózamondás szabályai szerint.

Később a hagyományos mesemondás alapjainak elsajátítását követően a kötelező gyakorlat alkalmával a Kismalac és a farkas című saját mese változatomat építettem be mesefoglalkozásomba.

E két mesemondás tapasztalatait szeretném összefoglalni, melyet táblát segítségével teszek átláthatóvá.

13. ábra – Mese alkotása a prózamondás szabályai és a mesemondás eszköztárának segítségével

Szempontrendszer	Vajaspánkó - Prőzamondás	A kismalac és a farkasok - Mesemondás
A mese forrása	Pálfi Judit szakkönyvének ajánlása nyomán Bauer Gyermekirodalmi szöveggyűjtemény szövegét használtam, melyen nem változtattam. (Bauer, 1994)	A korábban leírtak alapján saját változatot alkottam a mesei szűzsé, néprajzilag hiteles források és egyéb kiadványok azonos történetét alapuló meséi segítségével.
A mesélésre készülési folyamata és tapasztalatai	A készülési során arra koncentráltam, hogy az epizódok sorrendjét a szöveg memorizálásával rögzítsem. A mesét gyermekszemmel képzeltem magam elé. Nem tudtam elvonatkoztatni a mesével kapcsolatos korábbi vizuális élményeimtől. Rajzfilmszerű figurák, illusztráció jelentek meg képzeletemben korábbi vizuális élmények hatására. A mese szövegét megtanultam.	A mesében szereplő változatok segítségével az archetipusok megfoghatóbbá váltak számomra, a mese eredete, üzenete, mélyebb tartalma számomra érthetőbbé vált. A mesei történetben áthagyományozni, átadni kívánt üzenet egyértelművé vált. Nemcsak gyerekmesét láttam magam előtt megjelenni. Ezáltal fogalmak jelentek meg fejemben, nem vizualizált alakok. Az egyes meseszövegek segítségével az alapszöveget mankónak használva

	Próзамondásra készültem. Nem készültem interakcióra	eljátszottam a különböző változatok lehetőségével. Pl.: Mi lenne, ha kanász szerepelne a kismalac helyett...vagy a gyerekek körében népszerű 21. századi mesehős. Milyen esetben dolgoznám fel a kislányos változatot? Miben változna ebben az esetben a mese funkciója?
A mesepárna és a bábok elkészítése során szerzett tapasztalatok	A történetet elképzeltem miközben a párnát készítettem. A jeleneteket átgondoltam a figurákat elképzeltem. Segített az epizódok sorrendjének memorizálásában.	Uaz.
A mesélés tapasztalatai a mesemondás során	A mesemondás előtt nagyon izgultam, a könyvet magam mellé tettem, hogy ha elakadok megnézhessem a szöveget.	A mese szövegét nem tartottam fontosnak így nem készültem arra, hogy belenézsek az általam írt szövegbe.

	A könyv nélkül mondott mese nem segített a szemkontaktus fenntartásában. A prózamondás során inkább egy pontot néztem ki magamnak, mindig a következő részre koncentrálni. Kifejezetten frusztrált annak gondolata, hogy megakadok és az kellemetlen élmény lesz. Féltem, hogy nem tudom a mese végéig lekötni a hallgatóságot és unalmasnak tartják majd előadásom. A mesélést nem élveztem, nem tudtam magam beleélni a történetbe. Az előadás során tudatosan figyeltem arra, hogy hangommal játszok. A szereplők hangját más hangszínnel érzékeltetem. A mesemondás során a mimikát, hanglejtést	Megnyugtató annak tudata, hogy készüléskor látom a képeket magam előtt és a saját verzióm rajtam kívül más nem ismeri, tehát ha a tervezett szöveghez képest rontok, kreatívan át tudom azt alakítani. Tudtam figyelni a mesehallgatók reakcióira. Nem zavart, hogy beleszólnak és kérdeznek. A gyerekek közel mertek jönni hozzám és egy - egy bábút elcsentek, melyre nagyon hatásos kiszólásokat tudtam építeni és visszavezetni őket a mesébe. A reakciók függvényében változtattam a mese hosszán és menet közben kevesebb archaikus szót használtam, azokat inkább modernizáltam. A mesemondás során a kapcsolódás élménye a mesei térbe repített minket, nagyon szórakoztató volt mesemondó és mesehallgató számára ez a fajta interakció.
--	---	---

	beszédtempót a prózamondás szabályai szerint alkalmaztam.	Közös élményként éltük meg hiszen mindannyian beleéltük magunkat. Az előadás során tudatosan figyeltem arra, hogy hangommal játszak. A szereplők hangját más hangszínnel érzékeltessem. A testbeszédet a szemléltető eszköz használata miatt nem alkalmaztam. A mesemondás során elkeveredett az üstöt ábrázoló báb. Tudtam arra koncentrálni, hogy míg szememmel keresem egy kitérőt iktassak a szövegbe.
Mesehallgatók reakciói	Az előadás tetszett a gyerekeknek. Nem szóltak közbe, csendben figyeltek. Nem jöttek közelebb hozzám.	A mesemondás interaktívabb lett. A szereplők bőrébe bújtak és úgy hallgatták végig. Kérdezgettek Érzéseiket gondolataikat mesélés közben nonverbális és verbális eszközökkel is kifejezték.

5. Mit tanultam a mai mesemondóktól – Összegzés

A kutatás során számomra egyértelművé vált, hogy a mesemondás technikájának elsajátítása egy átlagos narrációs készségekkel rendelkező pedagógus számára akár hosszabb tanulási folyamat is lehet, mely szorosan kapcsolódik a kulturális tanulás fogalmához, ami alapvetően egy élethosszig tartó tanulás része. A mesemondást oktató egyéni mesemondók és intézmények különböző tanfolyamokon népszerűsítik az élőszavas mesemondást, akkreditált tanfolyamok és egyéni tematika alapján, melyek az élőszavas mesemondást különböző szempontok alapján közelítik meg. *A magyar mesemondás hagyománya* című módszertani útmutató részletes elméleti és gyakorlati segítséget nyújt azoknak a pedagógusoknak, akik a mesemondás alapjait el szeretnék sajátítani. (Raffai, 2017.)

Az élőszavas mesemondás legfontosabb jellemzőit 12 pontban foglalom össze, mely természetesen az alapvető tudnivalókat tartalmazza.

1. A választott mesei történet igazítható a mesemondás alkalmához, céljához, a mesehallgatók korához, saját személyiségemhez, átadni kívánt üzenethez, a mesehallgatók korábbi tapasztalataihoz.
2. Magyar népmese katalógusok nagy segítséget nyújtanak a mesei váz és az állandó epizódok megismerésében, melyek nem hagyhatóak figyelmen kívül saját változatunk összeállítása során.
3. A néprajzilag hiteles forrásokban található népmesék segítséget nyújtanak a mese mondanivalójának, szimbolikájának megismerésében, a mesekezdő – mesezáró formulák, a mesei átvezető formulák használatában. A népmesei alakok megismerésében. A népmesék archaikus nyelvezetének, mesei szólások, fordulatok alkalmazásában.
4. A mesemondás során a tervezett szövegtől és a mesemondás időtartamától el lehet térni, azon a hallgatói interakciók függvényében lehet változtatni.
5. A népmesében megjelenő történetet képzeljük el, ne a szöveget, hanem az események sorozatának láncolatát belső képalkotási képességünknek megfelelően vizualizáljuk magunkban.
6. Az eszköztelen mesemondás kiváló alapot nyújt a szemléltető eszközzel történő meséléshez is.
7. Az előadás során igyekezzünk szemkontaktust tartani hallgatóságunkkal.

8. Amennyiben egyéniségünkhöz, hallgatóságunkhoz közel áll és származásunkhoz köthető merjük használni a tájnyelvet. A tájnyelv használata segít felidézni a ma már letűnt archaikus régi paraszti világot.
9. A mesei tér szavakkal és gesztusokkal megjeleníthető.
10. A pedagógusnak mesemondás közben nem szükséges előadóművésznek lennie ahhoz, hogy jó mesemondó legyen, de sokat tanulhat a hivatásos mesemondóktól.
11. A mesemondás során tudatosan alkalmazzuk a prozódíát.
12. A mesemondás nonverbális eszközei segítenek abban, hogy a mese élményszerű legyen.

A mesemondást tanuló pedagógusok számára nagyon hasznosak azok a módszertanok, melyeket mesepedagógusok és meseterapeuták dolgoztak ki, akik szintén nagy hangsúly fektetnek az élőszavas mesélés szerepére. A kérdőíves kutatás eredményei és saját tapasztalataim is azt bizonyítják, hogy a népmesék óvodai feldolgozásában a következő módszerek a legnépszerűbbek az óvodapedagógusok körében: Bajzáth Mária Népmesekincstár mesepedagógiai módszere, Boldizsár Ildikó a „Metamorphoses” meseterápiás módszere, illetve Kormos Rebeka és Deák-Zsótér Boglárka által megalkotott Pompás Napok módszertana. A felsorolt módszertanok alapjait akkreditált képzések során volt lehetőségem megismerni.

A Pompás Napok csapata a kezdő mesemondókat segíti abban, hogy az élőszavas mesemondáshoz kedvet érző, de még bátoratlan pedagógusok és szülők bátran induljanak el a mesemondáshoz vezető úton. Céljuk nem az, hogy előadóművészetet képezzenek. Küldetésük, hogy a népmesét a családok, óvodai, iskolai közösségek mindennapi életébe visszaemeljék. Kormos Rebeka a Hagyományok Háza által szervezett Magyar népmese – hagyományos mesemondás tanfolyamát végezte el. Módszertanuk alapjait az itt elsajátított technika alapozta meg.

Boldizsár Ildikó „Alkotó-fejlesztő meseterápia” képzés alkalmával elmondta, hogy az általa kidolgozott „Metamorphoses” módszer alapja, hogy mesehallgatás során módosult tudatállapot alakul ki, annak köszönhetően, hogy az élőszavas mesélés hatására a jobb és bal agyfélteke egyensúlyba kerül. Az ily módon kialakult, ellazult „transzállapotban” valóban belső képeket készítünk s a mese üzenetét képesek vagyunk befogadni, mely örök életünkre nyomot hagy bennünk, elraktározódik elménkben, lelkünkben. Kiemelte, hogy ez a fajta mesemondás nem a megtanult szöveg szó szerinti elmondásával egyenlő, nem szavakat tanulunk, adunk át, hanem a mesei képek sorozatát rögzítjük és mesemondás során ezeket a képeket alakítjuk szavakká,

melyet a hallgató ismét képekké formál. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy a tanfolyamon lehetőségem volt meghallgatni, Ildikó hogyan mesél, melyet ő terápiás célú mesemondásnak nevezett, s kiemelte, hogy a mesemondásnak az ő módszertanában nem célja a szórakoztatás. A mesét a tanfolyamon így definiálta: „Egységes és egylényegű világkép részeként az egyetemes szellemi tanítások áthagyományozásának eszköze, a rend elvesztésének és újra megtalálásának forgatókönyve, amely létfontosságú információkat közöl a világ működéséről és az emberi élet feladatairól.”

A mese gyógyító erejének titka véleménye szerint a mesébe való belépés, ami egyenlő az egylényegű világképbe való belépéssel, abba a kozmikus világképbe, amikor minden egységes volt, s ugyanazt a tudást hordozták a szokások, hiedelmek, a népdalok, néptánc, a díszítések. A mese az egylényegű tudást tárolja, mely egységként létezett az emberek életében.

Mesemondás tanítását az általa kidolgozott módszertan nem tartalmaz. A népmesét véleménye szerint csak előszóval szabad elmondani. Mesemondás során kerüli a testjátékot, erős gesztikulációt, prozódijára a visszafogottság jellemző.

Bajzáth Mária az előszavas mesemondás tanulására a Hagyományok Háza által szervezett Magyar népmese – hagyományos mesemondás tanfolyamának módszertanát tartja az egyik leghasznosabbnak kezdő mesemondó pedagógusok számára. (Sallai, 2015./13.) Bajzáth Mária maga is elvégezte a tanfolyamot. Módszertanának alapját a népköltészeti alkotások és a népmesék közös szimbolikája képezi. Hitvallása szerint a gyermek a mese üzenetét azáltal érti meg, hogy számára a közös mesemondás, játékok, mondókázás, találós kérdések élményként örömforrásként funkcionálnak. A mesére épülő játékok, mondókák, találós kérdések segítik a gyermeket abban, hogy egyre mélyebben élje át a mese üzenetét annak sajátos népi szimbolikáján keresztül. A mesefoglalkozások megtervezése során a napi szintű mesélést, a gyermek korának meghatározó szerepét kulcsfontosságúnak tartja. Módszertanának segítségével magyar és nemzetközi népmesék egyaránt beépíthetők az óvodai mesefoglalkozásokba. (Sallai, 2015./13.)

A kutatási eredmények összegzése érdekében táblázatos formában foglaltam össze azokat a szempontokat, melyek az ismertett szakirodalom, *Az Óvodai nevelés programja*, az ÓNOAP, a kérdőíves felmérés és a „revival” mesemondás hagyományos, tradicionális módszertan alapján az élőlészavas mesemondás legfontosabb kritériumai.

A felsorolt szempontok közül az ÓNOAP nem foglal állást az élőlészóbeli mesemondással kapcsolatban, nem zárja ki annak alkalmazását, de jelentőségéről nem ír. Egyfajta szabadságot biztosít a pedagógus számára annak alkalmazását illetően.

A felsorolt 12 szempont, melyek az élőlészavas mesemondás legfontosabb kritériumai a témát érintő szakirodalmakban, *Az Óvodai Nevelés Programjában*, az ÓNOAP-ban a kérdőíves felmérés alapján a pedagógia gyakorlatban és a „revival” mesemondás hagyományos, tradicionális irányzatának módszertanában egyaránt szerepelnek. Ezek alapján a kutatás legfontosabb eredménye, hogy az élőlészavas mesemondás az óvodai fejlesztő, nevelő munkában kiemelten fontos. Az általam megismert és elsajátított hagyományos mesemondó módszertan összhangban van a szakirodalomban az óvodai nevelést szabályozó dokumentumokban foglalt irányelvekkel és az pedagógiai gyakorlattal. Ezen megállapítások és saját tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy a „revival” mesemondók által alkalmazott módszertan adaptálható az óvodai gyakorlatba.

Jelen dolgozat nem foglalkozott a „revival” mesemondás nemzetközi vonalának adaptálhatóságával, mivel nem áll rendelkezésemre annak módszertanáról pontos információ. Az Oktatási Hivatal pedagógus – továbbképzések jegyzékében nem szerepel akkreditált képzés, mely a módszertan elsajátítását segítené. A módszertan alapján mesélő mesemondók óvodai, iskolai környezetben való tapasztalatairól sem sikerült a kutatás során információkhoz jutnom. Mindez nem jelenti azt, hogy a módszertan nem alkalmazható hatékonyan a pedagógiai munka során. A kutatás nem tart abban a szakaszban, hogy ennek az irányzatnak az adaptálhatóságát vizsgálja.

Munkám eredményei újabb kutatási irányvonalakat jelölnek ki, melynek része a „nemzetközi” mesemondás módszertanának feltárása is.

A feltáró kutatás keretén belül nem volt lehetőségem olyan felmérést végezni, mely az élőlészavas mesemondás fejlesztő hatását és az élőlészóbeli mesélés élményaktiváló szerepét vizsgálná. A jövőben szeretném kutatásom ebbe az irányba folytatni. A kutatást, saját mérésen alapuló eredmények nélkül, arra alapoztam, hogy a vonatkozó szakirodalmak egyértelműen

igazolják, hogy az élőszavas mesemondás pozitívan hat a beszédfejlődésre, a belső képalkotási képességeket hatékonyabbá teszi és elengedhetetlen a gyermek egészséges személyiségfejlődése szempontjából és az élményszerű mesefoglalkozások alapja, amellet, hogy az interaktív mesefoglalkozások elengedhetetlen eszköze.

Fenti eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy hasznos lenne egy olyan jegyzet, kiadvány, mely a pedagógiai karok hallgatóit és a pedagógusokat segíti abban, hogy a népmese műfaji sajátosságait és az élőszavas mesemondás eszköztárát megismerjék. Az élőszóbeli mesemondás eszköztára mesemondók előadása által és azokról készült filmfelvétel segítségével megismerhetővé tehető a pedagógiai képzéseken.

Az óvodapedagógusok körében végzett kérdőíves felmérés és a vonatkozó dokumentumok elemzése, saját tapasztalatok alapján a „revival” mesemondók hagyományos, tradicionális irányzatának módszertanát adaptálhatónak tartom óvodai körülmények között.

ÉLŐSZÓBELI MESEMONDÁS MESEFOGLALKOZÁSOK SORÁN

	Szakirodalom	az Óvodai Nevelés Őrogramja	ÓNOAP	Pedagógia gyakorlat	Hagyományos mesemondás módszertana
1.	szemkontaktus	szemkontaktus a fejből mesélés során	nem tér rá ki, de nem zárja ki	szemkontaktus	szemkontaktus
2.	szabad mesélés improvizáció szövegtől való elszakadás	szabad mesélés	„beszélő környezet” fogalommal utal rá	szabad mesélés	szabad mesélés improvizáció szövegtől való elszakadás
3.	anyanyelvi, irodalmi fejlesztés hatékony eszköze	anyanyelvi, irodalmi fejlesztés hatékony eszköze	anyanyelvi, irodalmi fejlesztés hatékony eszköze	anyanyelvi, irodalmi fejlesztés hatékony eszköze	anyanyelvi, irodalmi fejlesztés hatékony eszköze

4.	archaikus kifejezések	archaizmus szerepe a népköltészeti alkotásokon keresztül	archaizmus szerepe a népköltészeti alkotásokon keresztül + tájnyelv	archaizmus szerepe a népköltészeti alkotásokon keresztül	archaizmus szerepe a népköltészeti alkotásokon keresztül
5.	nonverbális eszközök alkalmazása	nonverbális eszközök alkalmazása	autonómiát biztosít	nonverbális eszközök alkalmazása	nonverbális eszközök alkalmazása
6.	kép-élményszerű mesemondás	kép-élményszerű mesemondás	autonómiát biztosít	kép-élményszerű mesemondás	kép-élményszerű mesemondás
7.	kapcsolódás a mesemondó és mesehallgató között	kapcsolódás a mesemondó és mesehallgató között	kapcsolódás a mesemondó és mesehallgató között	kapcsolódás a mesemondó és mesehallgató között	kapcsolódás a mesemondó és mesehallgató között
8.	közös élmény	közös élmény	közös élmény	közös élmény	közös élmény
9.	belső képteremtés	belső képteremtés	belső képteremtés	belső képteremtés	belső képteremtés
10.	hagyomány	hagyomány	hagyomány	hagyomány	hagyomány
11.	kedvenc mesék ismételése	kedvenc mesék ismételése	-	nem tért rá ki a kutatás	közösség által elfogadott mesék ismételése felnőtt mesemondás során
12.	szemléltető eszközök használatáról megoszlanak a vélemények	szemléltető eszközök használatának preferálása	szemléltető eszközök használatának preferálása	szemléltető eszközök használatának preferálása	„revival” mesemondók funkcionális mesemondás során ötvözik a módszert más módszertannal. Pl: szemléltető eszközöket alkalmaznak

6. A kutatás tanulásmódszertani jelentősége

Dolgozatommal - amellet, hogy az élőszavas mesemondás múltját és jelenét megvizsgáltam, célom, volt, hogy egy olyan pedagógiai gyakorlatba adaptálható módszertant ismertessek, mely az óvodáskorú gyermekek tanulását támogatja. Természetesen maga a módszertan az iskolai nevelésbe is beépíthető, azonban munkám során az óvodapedagógiai alkalmazhatóságra koncentráltam. Az óvodai és iskolai fejlesztés nem egymástól elválaszthatatlan folyamat. Az óvodai munka során alapozza meg a pedagógus a gyermek eredményes iskolai éveit, egyéni teljesítményét. Az Új Köznevelés című folyóirat 2014 / 5. száma foglalja össze az Oktatási Hivatal oldalán található, Arany János Tehetséggondozó Program kerettantervét. A kerettanterv irányelvei szerint a tanulási sikerek záloga, annak mikéntje, ahogy a gyermek élőszóban ki tudja magát fejezni.¹³ A beszédfejlesztés egyik kiváló eszköze az élőszóbeli megnyilvánulások gyakoroltatása, melyre az élőszavas mesemondásnak általam ismertetett módszertana kiváló. Mesemondás során a népmesékben rejlő tudás átörökítése mellett olyan beszédtechnikai mintát nyújt a mesehallgató gyermek számára az óvodapedagógus, mely beszédfejlődésének hatékonyságát nagymértékben elősegíti. A gyermek ebből merítve bátran, választékosan mesél, mond majd történetet a jövőben. Mindez elősegíti szóbeli szövegalkotási, narratív készségei fejlődését. A folyamat során szókincse és önbizalma egyaránt nő, szociális érzékenysége fejlődik, kéréseit, kérdéseit társai felé bátran, egyértelműen ki tudja majd fejezni. Mindez személyiségének fejlődése szempontjából elengedhetetlen.

¹³ „A személyiség integritásához, a tanulási sikerekhez, s ezzel az elkötelezett és így önálló tanuláshoz igen nagymértékben járul hozzá az, hogy a gyerekek hogyan tudják élőszóban megformálni, érzéketesen, ízesen közölni, előadni azt, amit tudnak. A beszéd fejlesztésének feladata magában foglalja a beszédtechnika, a retorika (szóbeli szövegalkotás), a szereplés gyakorlását és a szókincsfejlesztést.” (Tanulásmódszertan az Arany János Tehetséggondozó Programon belül 9-12. évfolyam (részletek), Új Köznevelés (2014/5.)

Irodalom

- Andrásfalvy, B., & Kovács, Á. (2023). *Tyukodi népmesék I.-II.* Antológia Kiadó és Nyomda Kft.
- Bauer, G. (1994). *Gyermekirodalmi szöveggyűjtemény.* Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Bauer, G. (1995). *Gyermekirodalom.* Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Boldizsár, I., Borbély, S., F. Hegyi M. G., Pap, K., Juhász, O., Komáromi, G. & Tolnai, M. (1999). *Gyermekirodalom.* Budapest. Helikon.
- Dala, S. (2021). „...oda-küjjel Andrásfalán” - Fábián Éva mesél. Hagyományok Háza.
- Dankó, E. (2016). Nyelvi kommunikációs nevelés az óvodában. Flaccus Kiadó.
- Dékány R. (2004). *A pityke és a kökény - Válogatás Dékány Ráfael népmesegyűjtéséből.* Argumentum.
- Domokos, M. (2018). *Az Arany család mesegyűjteménye.* Az Arany család kéziratos mese- és találósgyűjteményének, valamint Arany László Eredeti népmesék című művének szinoptikus kritikai kiadása. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont - Universitas Kiadó - MTA Könyvtár és Információs központ.
- Forrai, K. (2016, 2017). *Ének az óvodában.* Móra Könyvkiadó.
- Gáspár J. (1863) *Csemegék kisebb gyermekek számára, melyekkel családok-, kisdédóvók és elemi tanítóknak kedveskedik.* Stein János
- Gósy, M. (1997). *Beszéd és óvoda.* Nikol Gmk.
- Kálmány, L. (1881.,1882.,1891). *Szeged vidéke népköltése. III.* Szeged népe. Bába Sándor
- Keszeg, V. (2002). Homo narrans. Emberek, történetek és kontextusok. KOMP-PRESS–Korunk Baráti Társaság.
- Kovács, Á. (1971, 2023). *Icinke-picinke.* Móra Könyvkiadó.
- Kovács, Á. (2019). *Tanulmányok a mesemondásról.* Budapest. Hagyományok Háza.

Kovács, Á. Benedek, K. (1987). *Magyar Népmesekatalógus. A magyar állatmesék katalógusa AaTh 1-299 2. javított, bővített kiadás.* MTA Néprajzi Kutatócsoport.

Lanszki, A. (2022). *Digitális Média és történetmesélés a felsőoktatásban.* L'Harmattan Kiadó.

Nagy, I. (2015). *A Grimm meséktől a modern mondákig.* L'Harmattan.

Nagy, J., Nyitrai, Á., & Vidákovich, A. (2017). *Fejlesztés mesékkal. Az anyanyelv a gondolkodás fejlődésének segítése mesékkel 4-8 éves életkorban.* Mozaik.

Niles, J. D. (2010). *Homo Narrans: The Poetics and Anthropology of Oral Literature.* University of Pennsylvania Press.

Pálfi, J. (2021). *Tehetséggondozás mesepárnás meséléssel.* Sprint Kft.

Penavin, O. (1984). *Jugoszláviai Magyar Népmesék.* Akadémiai Kiadó.

Propp, V. J. (2005). *A mese morfológiája.* Osiris Kiadó.

Raffai, J. (2011). *A mesélő ember. Szűcs László bácskai parasztember meséi.* Osiris Kiadó.

Raffai, J. (2017). *A magyar mesemondás hagyománya Útmutató mesemondók, pedagógusok és minden népmesekedvelő számára.* Hagyományok Háza.

Sarkady, S. (2001) *Aranykönyv. Quint Reklámügynöksége*

sz.n. Az Óvodai Nevelés Programja. (1989). Országos Pedagógiai Intézet.

Voigt, V. (1998). *A magyar folklór*

Zalka, C. V. (2019, 2021). *Ribizli a világ végén.* Móra Kiadó

Zalka, Csenge Virág. (2021). *Mesemondók márpedig vannak. A nemzetközi mesemondás világa.* Pont Kiadó.

„Mai mesemondók önmeghatározása – a kutatói és a mesemondói tapasztalatok összevetése” c. szabadegyetem előadása – Hagyományok Háza, on-line, zoom felület, 2024. 03.27.

Popovicsné, J. (2024/2). A fejből mesélés "tudományának" fontossága . Óvodai Nevelés, 10.

Agócs, G., Klitsie – Szabad B., Sándor, I., & Raffai, J. (2019) Páva Népi Előadó-művészeti Minősítés. A népi előadó-művészeti alkotások minősítésének zsűrizési szempontrendszere. Népmese, Hagyományok Háza, 76-95.

<https://hagyomanyokhaza.hu/sites/default/files/2019-09/A%20n%C3%A9pi%20el%C5%91ad%C3%B3-m%C5%B1v%C3%A9szeti%20alkot%C3%A1sok%20min%C5%91s%C3%ADt%C3%A9s%C3%A9nek%20zs%C5%B1riz%C3%A9si%20szempontrendszere.pdf>
(2024.04.10.)

Fehér, É. (2023). AZ ÓVODAI IRODALMI NEVELÉSBEN UTAT TÖRŐ JÁTÉKOS MESÉLÉSI FORMA. Református Pedagógiai Intézet, 2., 5-15
https://refpedi.hu/documents/1806/RPI_1_120_netes.pdf (2024.04.15.)

Gombos, P. D. (2017. 09 22). 19. századi magyar mesegyűjtők és az irodalmi népmese. Magyar Olvasástársaság és a Hagyományok Háza XIII. Országos Népmese-konferenciája Pécs

<http://ki2.oszk.hu/3k/2017/11/19-szazadi-magyar-mesegyujtok-es-az-irodalmi-nepmese/>

Kibédi, Á. (2005). A narráció formái és határai, Tiszatáj, 59. évf. 9. sz. / 2005. 79-87.
https://epa.oszk.hu/00700/00713/00169/pdf/tiszataj_EPA00713_2005_09_079-087.pdf. 2024.01.02.

Nemzeti Jogszabálytár. az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja – 137/2018. (VII. Korm. rendelet, <https://njt.hu/jogszabaly/2018-137-20-22>, (2024. 03.26.)

Oktatási Hivatal (2021). Arany János Tehetséggondozó Program kerettanterve. Tanulásmódszertan az Arany János Tehetséggondozó Programon belül 9-12. évfolyam, https://www.oktatas.hu/koznevels/kerettantervek/2020_nat/AJTP_kerettantervek

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (2015). A népmesék és a pedagógia kapcsolatát feltáró jó gyakorlatok gyűjtése.

https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/PR12_szakpolitikai_javaslat_honlap.pdf (2024. 04.01.)

Papp, M. (2023). Hogyan meséljük az óvodás korosztálynak? A mesemondás hatékony módszerei óvodáskorban. Anyanyelv – pedagógia, DOI: 10.21030/anyp.2023.3.1

Raffai, J. (2013). Napjaink magyar mesemondói. (F. Kornélia, Szerk.) Hid, 10., 115-126., http://epa.niif.hu/01000/01014/00107/pdf/EPA01014_hid_2013_10.pdf (2024.02.15.)

Raffai, J., & Dala, S. (2005). Napjaink mesemondása. A 2004. szeptember 21-én, a „Mesemorzsák” c. konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput_2005/2005_01/109.htm (2024. 02.10.)

Sallai, É. (2015 / 13.). "A mese a nevelés táltosparipája.". (B. L. Cecília, Szerk.)

Új köznevelés - Különszám - óvodai nevelés, 34-38.

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/a-mese-a-neveles-taltosparipaja>

Új Köznevelés (2014). Tanulásmódszertan - az Arany János Tehetséggondozó Programon belül 9-12. évfolyam (részletek), 70/5, 23-24., <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/tanulasmodszertan> (2024. 03.16.)

Mellékletek:

1. melléklet - Kérdőíves kutatás

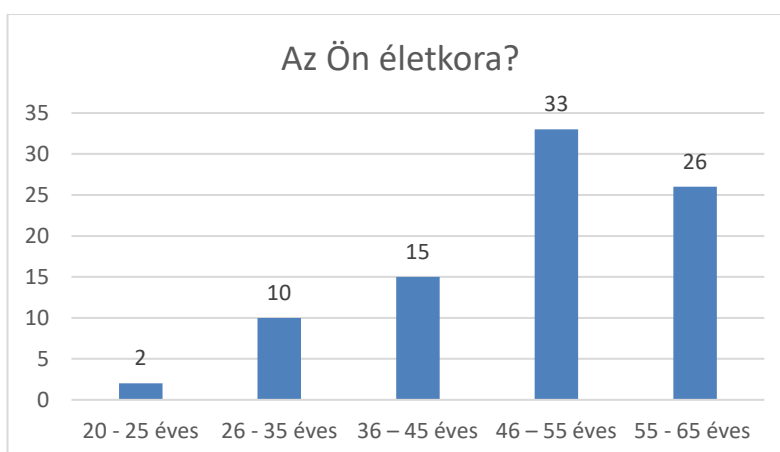
Az ön életkora?

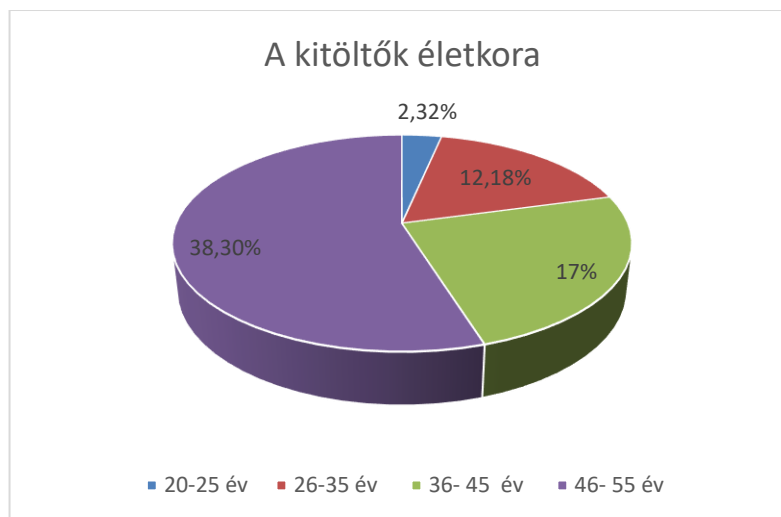
A válaszadók száma: 86

A válaszadók válaszát leszűkítettem és korcsoportok szerint intervallumokat jelöltem ki. A táblázatból azok jól láthatóak, melyek segítségével értékeltem a beérkezett válaszokat.

Korcsoport megadott intervallumban	Fő	%
20-25	2	2,32 %
26-35	10	12,18 %
36- 45	15	17 %
46- 55	33	38.3 %
55 év felett	26	30,2 %
Összesen:	86	100 %

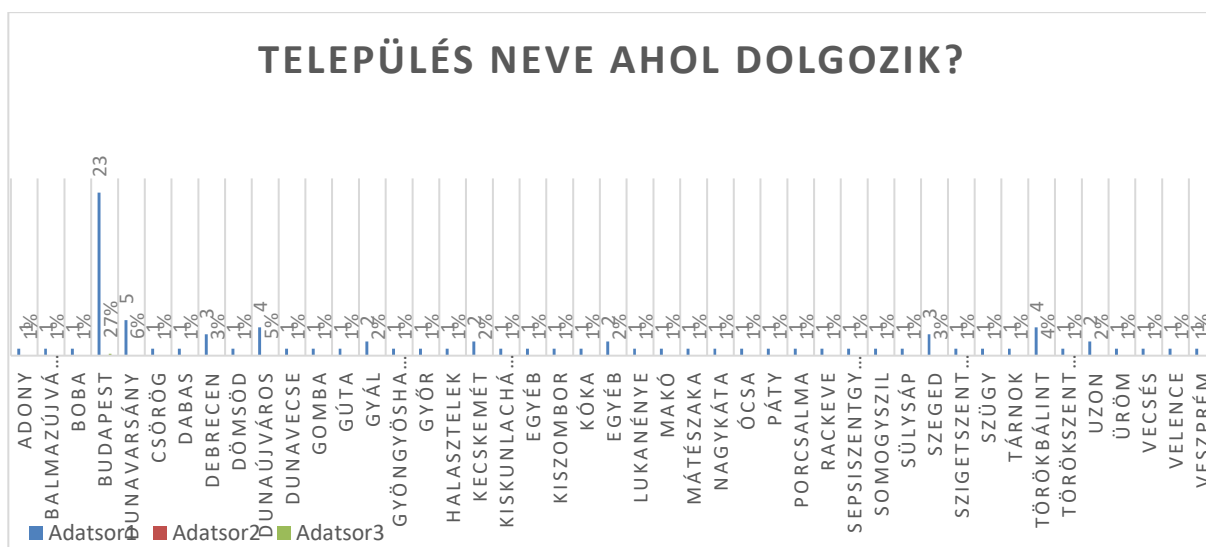
A diagramm tükrözi, hogy a válaszadók legnagyobb arányban 46-55 év közötti óvodapedagógusok. Ez a válaszadók 38 %-a. A válaszadók közül 26 fő 55 év felett van ez 30,2 % - os arányt jelent.

Földrajzilag hol helyezkedik el az adott intézmény, ahol dolgozik?

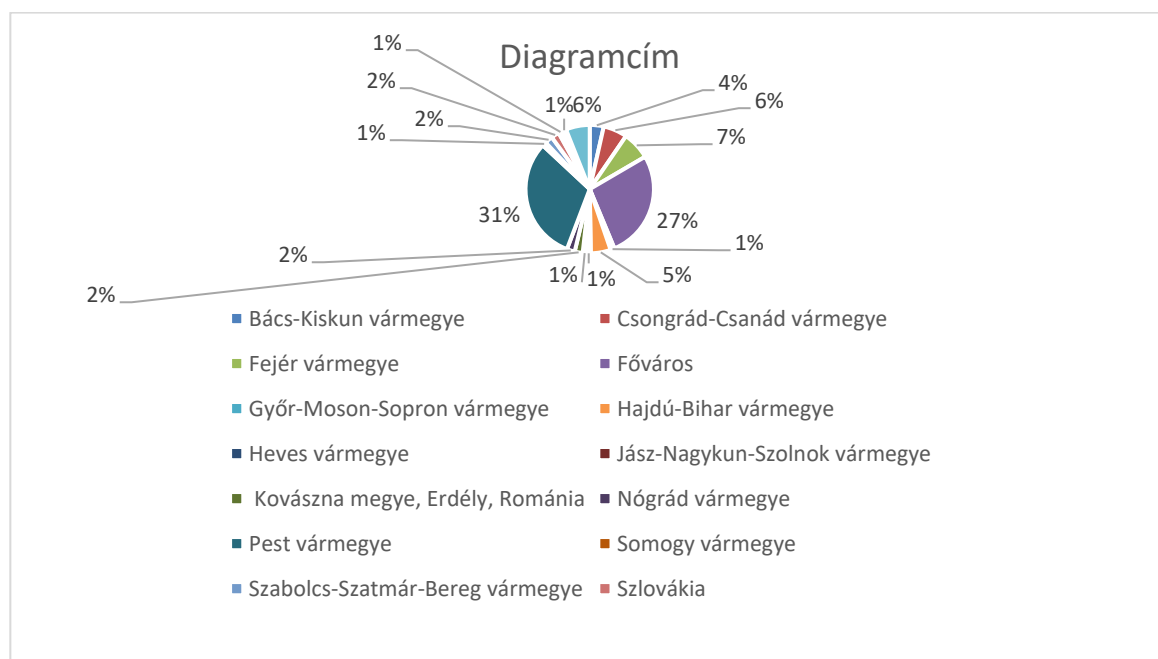
Válaszadók száma: 86

A válaszok országszerte a következő földrajzi elosztásban érkeztek:

- Főváros
- 13 vármegye Magyarország területéről
- 2 megye határon túli városból (Szlovákia, Románia: Kovászna-megye)
- Egyéb kategória alatt azokat jelöltem, akik nem adták meg hol dolgoznak.

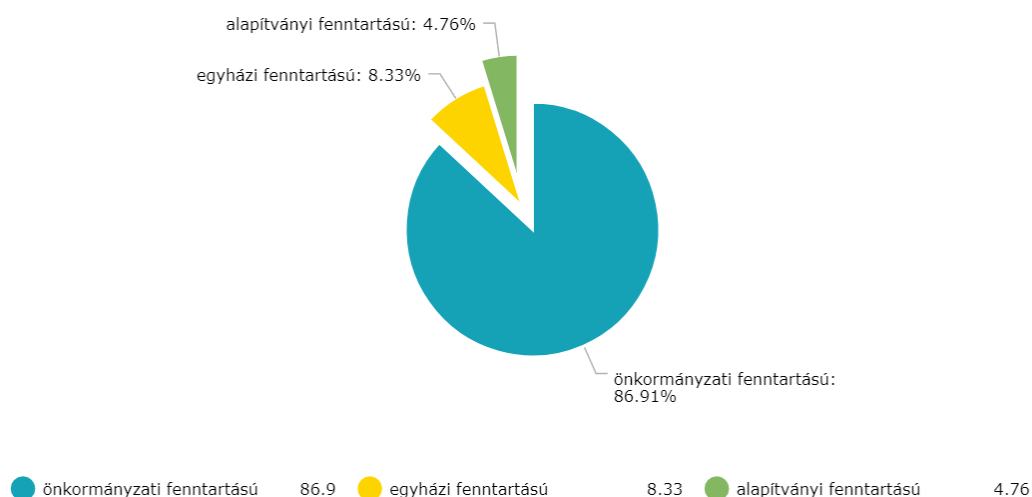

A válaszok 31 % - a Pest vármegye egyes településeinek óvodapedagógusaitól érkeztek, 27 % - a pedig budapesti óvodák pedagógusaitól. Ez 58 %-a válaszadóknak.

Az első diagramból gyorsan leolvasható, hogy Fejér vármegye és Csongrád – Csanád vármegyéből válaszolók mindegyikében 5 % felett volt a válaszolók aránya. A többi válasz az ország egész területéről és határon túlról elszórtan érkezett. Egyéb kategória alatt azokat a válaszokat jelöltem, ahol nem adták meg a település, vármegye nevét. A diagramból látszik, hogy a válaszadók többsége önkormányzati fenntartású óvodában dolgozik, kerekítéssel 87 %

Milyen fenntartású az intézmény, ahol dolgozik?

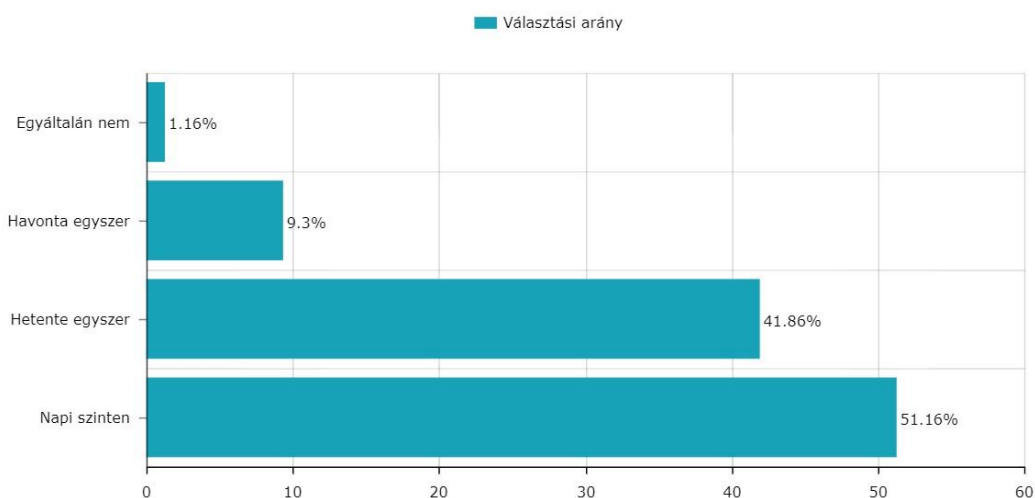
Válaszadók száma: 84

A diagramból látszik, hogy a válaszadók többsége önkormányzati fenntartású óvodában dolgozik, kerekítéssel 87 %

Milyen gyakran mesél népmesét csoportjában?

Válaszadók száma: 86 fő

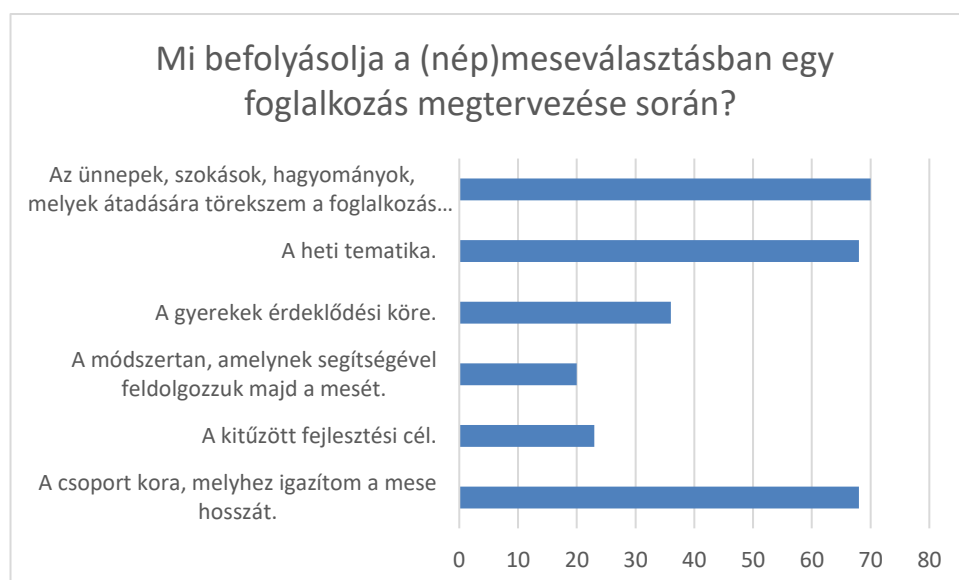
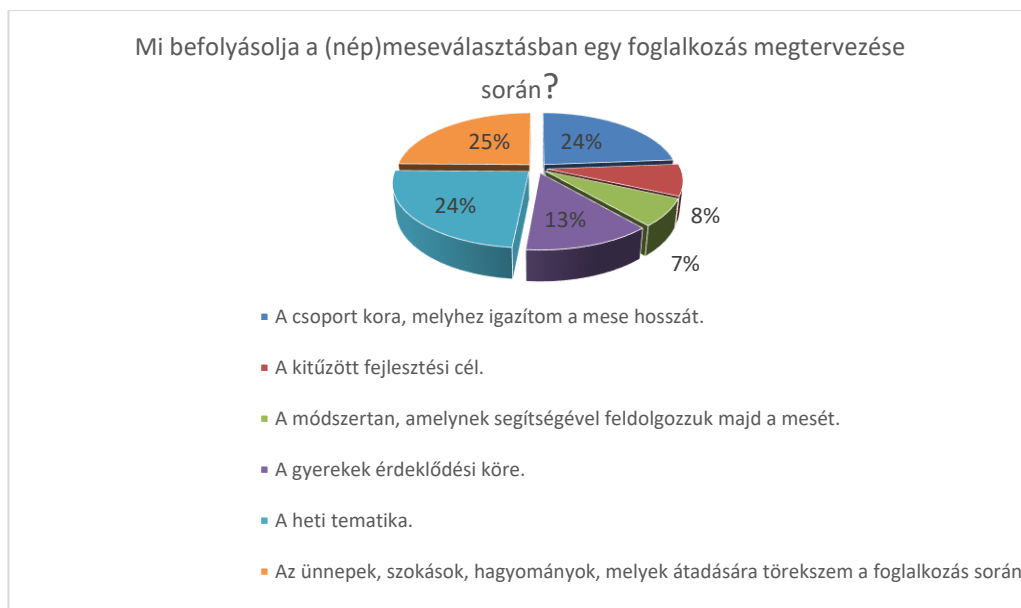
A diagrammból látszik, hogy a válaszadó pedagógusok közül 51% napi szinten mond népmesét csoportjának, 42 % pedig heti szinten. Az óvodai hetirendek heti egy tevékenységet határoznak meg verselés, mesélés területén belül. Bár konkrétan nem kérdeztem rá, hogy mely tevékenységek során alkalmaznak az óvodapedagógusok mesét. A népmesék napi szintű beépítése a foglalkozásokba azt tükrözi, hogy azok az óvodapedagógusok, akik napi szinten mondanak népmesét a verselés, mesélés tevékenységeken kívül is mondanak népmesét. Ezen felül mondhatnak népmesét alvás előtt is. A válaszadók 42 %-a heti szinten, tehát a verselés, mesélés tevékenységen belül mondanak népmesét.

10 % alatt van azoknak az óvodapedagógusoknak a száma, akik havi egy népmesét mesélnek.

2. Mi befolyásolja a (nép)meseválasztásban egy foglalkozás megtervezése során? Több választ is meg lehet jelölni.

86 fő válaszolt, egy válaszoló több szempontot is megjelölhetett.

Mivel egy szempont többször volt jelölhető összesen 285 válasz érkezett, ezt tekintetem 100 % -nak.

Az összesítés szerint az ünnepek, szokások, hagyományok átadása, melyek a népmese foglalkozások tervezése során a legmagasabb prioritást élvezik. A 70 válasz 25 %-os arányt jelent. Mindössze két válasszal kevesebben tartják fontosabbnak a mese hosszát, mely a csoport korához igazodik. A heti tematika egyenlő arányban játszik szerepet a csoport korához igazított mese hosszával. A 68 válasz 24 %-os választ eredményez. A válaszadók a gyerekek érdeklődési körét 36 alkalommal jelölték meg, mely 13 %-os eredményt jelent. A kitűzött fejlesztési célok és az alkalmazott módszertanokra befolyásolják legkevésbé a pedagógusokat a népmese foglalkozások tervezése során. A kitűzött fejlesztési célt 23 alkalommal jelölték meg, mely 8 %-os eredményt jelent. A módszertanokat 20 alkalommal jelölték meg, mely 7 % az összes válaszadó arányában.

Ön milyen kötetből/kötetkből, gyűjteményből/gyűjteményekből, forrásból választ (nép)mesét?

Válaszadók száma: 82

A kérdés során nem adtam meg lehetséges válaszokat, nyitott kérdésekre szabadon választhattak a válaszadók. Nem szerettem volna alternatívákkal lekorlátozni a válaszlehetőségeket. Hasznosnak bizonyult a kutatás szempontjából ez a kérdezési stratégia, hiszen olyan forrásokat ismerhettem meg, amelyekről eddig nem hallottam.

A források, melyek a válaszok között szerepeltek:

- 100 magyar népmese
- A nyelves királykisasszony - 33 vidám mese
- Arany László vagy Magyar Népmesék
- Az eltáncolt papucsok - Bukovinai Székely népmesék
- Bajzáth Mária Népmesekincstár
- Benedek Elek (Kék Mesekönyv, Piros Mesekönyv)
- Boldizsár Ildikó gyűjteményei
- Grimm mesék
- Gyermekirodalmi szöveggyűjtemény (Zilahy Józsefné, Bauer Gabriella)
- Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese vagy Illyés Gyula egyéb kötetei
- Internet
- Kovács Ágnes: Icinke - Picinke és egyéb gyűjteményei
- Luzsi Margó
- Pompás Mesegyűjtemény
- Saját gyűjtemény
- Szűcs Sándor: Madárkereső királyfiak
- youtube
- Zalka Csenge Virág mesegyűjteményei

Gyermekirodalmi szöveggyűjteményt: 16 fő jelölt meg. A 16 válaszadó közül 2 fő adta meg pontosan melyik szöveggyűjteményre gondol. Zilahy Józsefné féle és Bauer Gabriella féle szöveggyűjteményeket említik. Ma már nincsenek forgalomban, antikváriumban is nehezen hozzáférhetőek. Tudomásom szerint nincs helyettük más kiadvány, melyet használnak az

óvodapedagógusok. Mindenképpen hasznosnak tartanám, ha újra szerkesztenének egy ilyen kiadványt, friss kutatási eredményekere támaszkodva, mai kor pedagógiai szemléletének megfelelően.

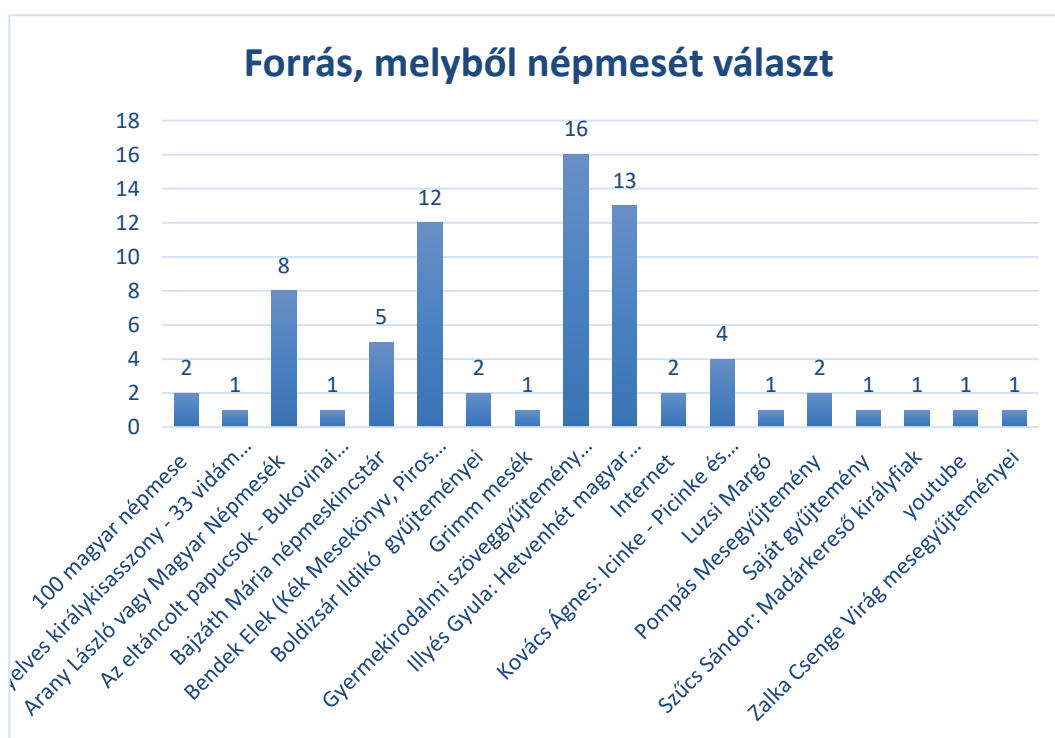
Illyés Gyula nevét és a Hetvenhét magyar népmese című kötetet, összesen 13 fő jelölte meg.

Benedek Elek meséit 12 válaszadó említette.

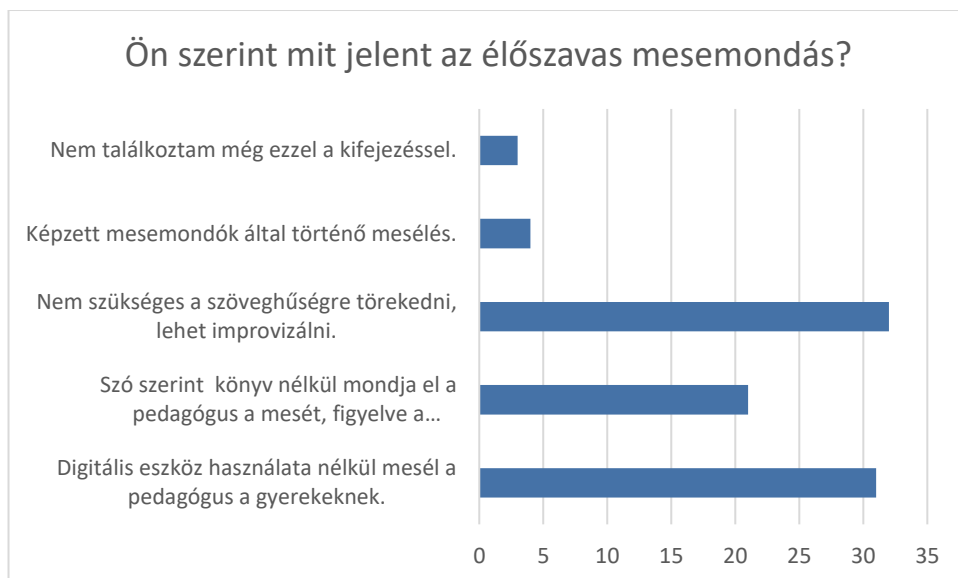
Arany László: Magyar népmesék című gyűjteményét 8 válaszadó jelölte meg.

Bajzát Mária Népmesekincstár: 5 válaszadó említette.

Kovács Ágnes nevét 4 alkalommal jelölték meg a válaszadók, köztük több alkalommal szerepelt az Icinke-Picinke kötet.

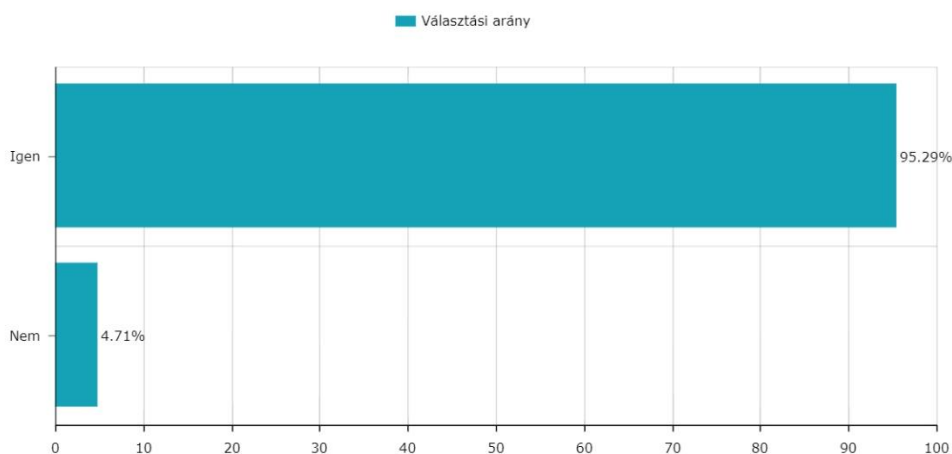
Az előszavas mesemondás alatt a válaszadók a legnagyobb arányban az **az improvizatív előadásmódot** értette.

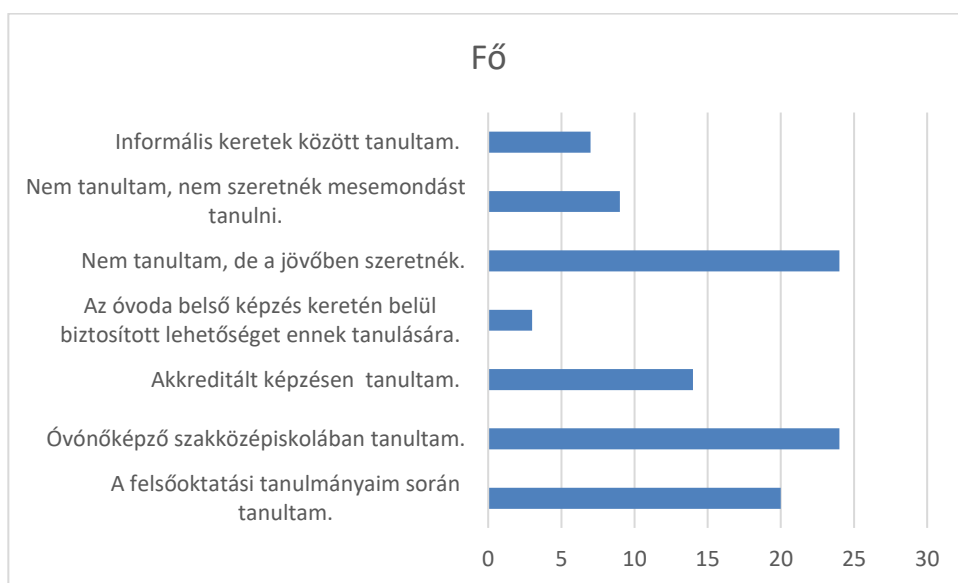
Fontosnak tartja az élőszavas mesélést pedagógiai munkája során? Válaszát legyen szíves indokolja meg. Amennyiben van olyan tapasztalata, amit szívesen oszt meg a témával kapcsolatban az egyéb kategória alatt tudja leírni.

A kérdésre 85 válasz érkezett.

A válaszadók 95 % -a, összesen 81 fő gondolta úgy, hogy fontos élőszóval mesélni. Tehát a válaszadók többsége szerint fontos, hogy könyv nélkül mondjon az óvodapedagógus mesét a gyerekeknek.

Tanult élıszavas mesemondást?

A kérdésre 82 válasz érkezett.

A válaszadók között egyenlő arányban vannak, akik óvónőképző szakközépiskolában tanultak élıszavas mesemondást azokkal, akik egyáltalán nem tanultak mesemondást. 24-24 főt érint ez a csoport. Ez $2 \cdot 29\%$ - át teszi ki a válaszadóknak.

A legtöbben tehát óvónőképző szakközépiskolában tanultak élıszavas mesemondást.

A válaszadók közül 20 fő felsőoktatási intézményben tanult élıszavas mesemondást. Ez a válaszadók 24% a.

Akkreditált képzésen 14 fő tanult, ez a válaszadók 17% -a.

Belső képzés keretén belül mindössze 3 fő tanult abban az intézményben, ahol dolgozik.

A válaszadók 11% - a 9 fő nem szeretne a jövőben sem tanulni mesemondást.

Szöveges megjegyzésben többen jelezték, hogy családon belül hagyományozódott a mesemondás és egy-egy fő jelezte, hogy Pompás Napok képzésén vett részt vagy más módszertanhoz kötődően tanulta pl. bábozás, dramatizálás. Tehát a hagyományos mesemondók mellett, azok, akik egyéb módszertanhoz kötik a fejből mesélést szintén alkalmazzák tudásukat.

Idézetek:

- „A mesemondást az őseimtől örököltem talentumként kaptam.”
- „Közösen a kollégákkal együtt mese dramatizálást tanultam.”
- „A "Pompás Napok " képzésein vettem részt.”
- „A dédmamám, a szüleim, a nagyszüleim mind, mind történetmesélők. Óvodáskor előtti emlékeim is vannak a mesehallgatásról otthon. Ez befolyásolta leginkább a mesemondásomat pedagógusként. Van olyan mese, amit még mindig úgy mesélek, ahogy a déditől hallottam.”
 - „Nagyon régen végeztem, akkor még a szó szerint betanulás volt a divat. Az összes délelőtti tervezett mesét fejből mondom, de nem szó szerint.”
 - „Bábozást tanultam Szarvason, ahol sok mesét eljátszottunk.”

Rangsorolja, hogy az élőszavas mesemondás során a mesemondással kapcsolatban mit tart a legfontosabbnak a meseélmény megvalósulása szempontjából!

	1	2	3	4	5	6	7	8	
Vokális kommunikációs eszközök	36.36 % 24	21.21 % 14	12.12 % 8	15.15 % 10	7.58 % 5	4.55 % 3	3.03 % 2	0.00 % 0	66
Szemkontaktus fenntartásának folytonossága	23.81 % 15	19.05 % 12	25.40 % 16	11.11 % 7	7.94 % 5	4.76 % 3	4.76 % 3	3.17 % 2	63
Mimika, gesztusok tudatos használata	6.45 % 4	33.87 % 21	20.97 % 13	12.90 % 8	16.13 % 10	33% 2	6.45 % 4	0.00 % 0	62
A mesehallgató megszólítása, kiszólások, magyarázatok alkalmazása	6.67 % 4	6.67 % 4	18.33 % 11	18.33 % 11	15.00 % 9	15.00 % 9	16.67 % 10	3.33 % 2	60
Improvizáció	9.84 % 6	9.84 % 6	13.11 % 8	26.23 % 16	21.31 % 13	8.20 % 5	6.56 % 4	4.92 % 3	61
Minden felsorolt elem hasonló mértékben fontos, nem lehet rangsorolni	41.38 % 24	5.17 % 3	1.72 % 1	3.45 % 2	6.90 % 4	6.90 % 4	8.62 % 5	25.86 % 15	58
Szemléltető eszközök használata	3.51 % 2	3.51 % 2	7.02 % 4	8.77 % 5	10.53 % 6	31.58 % 18	19.30 % 11	15.79 % 9	57
Megfelelő módszertan alkalmazása	8.62 % 5	10.34 % 6	8.62 % 5	10.34 % 6	13.79 % 8	22.41 % 13	20.69 % 12	5.17 % 3	58
Válaszolt: 84 fő									48 5

84 fő válaszolt erre a kérdésre. Összesen 485 válasz érkezett. A szoftver ezeket értékelte százalékos arányban. A szöveges kiértékelésemnél én most az első helyen megjelölt válaszokat emelem ki.

A mesemondás során a legfontosabbnak a válaszadók többsége 41,38 % gondolta úgy, hogy minden felsorolt elem hasonló mértékben fontos, nem lehet rangsorolni.

Ezt követően a legfontosabbnak a vokális kommunikációs eszközöket tartották, 36,36 % -ban jelölték azt, hogy ez a legfontosabb. A vokális kommunikáció: hangszín, hangsúly, hangerő, hanglejtés, beszédtempó, hanghordozás, artikuláció, szünet.

A válaszadók 23,81 % a gondolta úgy, hogy a szemkontaktus fenntartása a legfontosabb dolgok közül a következő kategória, ami a meseélményt befolyásolja.

Ön milyen eszközök, módszertanok alkalmazását részesíti előnyben (nép)mese foglalkozásai során? Több eszközt vagy módszertant is megjelölhet.

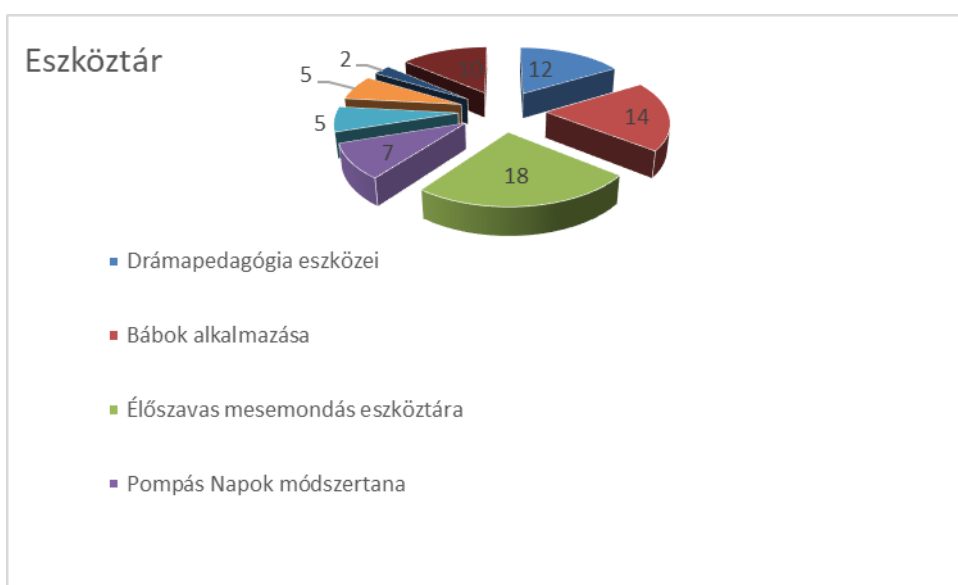
Válaszadók száma: 86

A kérdés során nem adtam meg lehetséges válaszokat, nyitott kérdésekre szabadon választhattak a válaszadók. Nem szerettem volna alternatívákkal lekorlátozni a válaszlehetőségeket. Hasznosnak bizonyult a kutatás szempontjából ez a kérdezési stratégia, hiszen olyan eszközöket ismerhettem meg, amit eddig nem ismertem.

Az a., diagrammból látszik, mely eszközöket, módszereket, módszertanokat említették a válaszadók. Alapvetően az élőszavas mesemondás eszköztárát 18 alkalommal említették a válaszadók válaszaikban. Ezen felül 10 alkalommal emelték ki a vokális eszközöket önállóan.

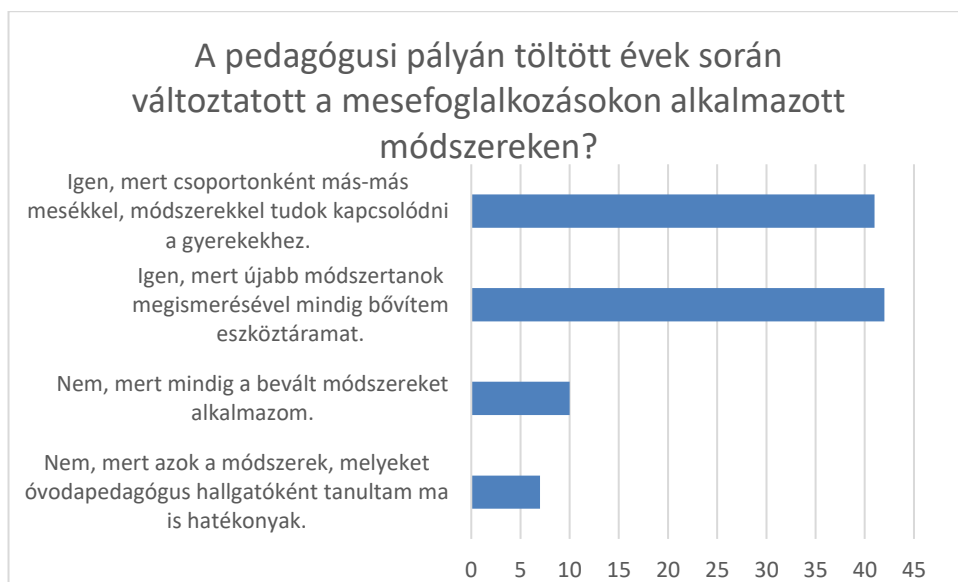
b. A bábok, ujjbábok használata a legnépszerűbb eszköz, 14 alkalommal említették meg a válaszadók. A drámapedagógia kínálta lehetőségeket 12 válaszadó tartotta fontosnak. A Pompás Napok módszertanát 7 alkalommal emelték ki a pedagógusok, mint kedvelt módszertan. Népmesekincstár módszere és általában a népi hagyományok köré építhető eszközök (mondókák, dalok, furulya, népi viselet) 5 válaszban szerepeltek. A lenti diagramm százalékos értékek segítségével ábrázolja a legnépszerűbb eszközöket, módszereket.

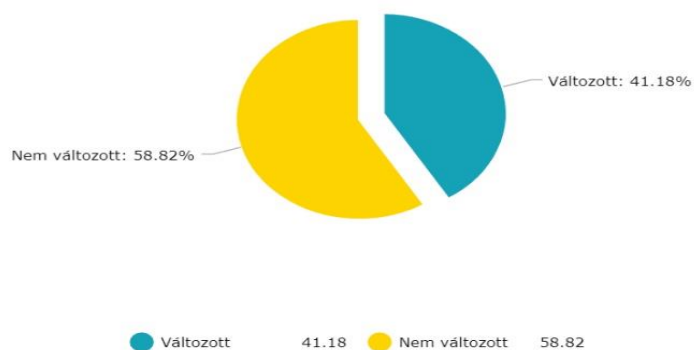
A pedagógusi pályán töltött évek során változtatott a mesefoglalkozásokon alkalmazott módszereken?

A 84 válaszadótól 100 válasz érkezett, hiszen több választ is be lehetett jelölni. Ezt a 100 választ vettem alapul az értékelésnél.

A kérdésre adott válaszokból az derült ki, hogy a mesék feldolgozása során változtatnak a pedagógusok a módszereiken, hiszen alapvetően nyitottak új módszerek elsajátítására és indokoltnak is tartják. A válaszadók 42 alkalommal jelölték, hogy a módszertanukat folyamatosan bővítik. A válaszadók 41 alkalommal jelölték meg, hogy minden csoport más, ahhoz, hogy a gyermekekhez évről évre hatékonyan tudjanak kapcsolódni más-más mesét szükséges beépíteni a foglalkozásokba és különböző módszereket szükséges alkalmazni.

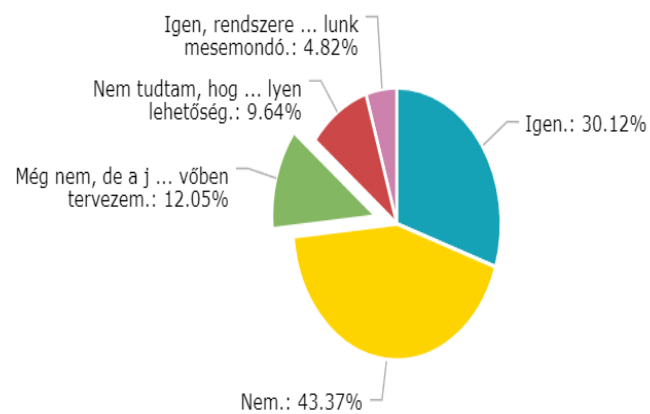
Pedagógiai munkája során változott az élıszavas mesemondáshoz való viszonya? Válaszát az egyéb kategória alatt tudja megindokolni.

Az ön intézményében járt már képzett, élıszavas mesemondó? Kérjük az egyéb kategóriai alatt fejtse ki, mit tanult tőle, amit pedagógiai munkája során azóta is alkalmazni tud?

Válaszadók száma: 85

A válaszadók 30 % - ismeri a hivatásos élıszavas mesemondás lehetőséget, melyet már ki is próbáltak saját óvodájukban. A válaszadók többségénél 43% - nál még nem járt élıszavas mesemondó. 10 % nem ismeri a lehetőséget. További 12 % sem ismeri a lehetőséget, de a jövőben szeretné kipróbálni. Mindössze 5 %- át teszi ki a válaszadóknak azok az óvodák, ahol rendszeresen mondanak mesét képzett mesemondók.

Igen.	30.12	Nem.	43.37
Még nem, de a j ... vőben tervezem.	12.05	Nem tudtam, hog ... ilyen lehetőség.	9.64
Igen, rendszere ... lunk mesemondó.	4.82		

Milyen csoportban dolgozik?

A válaszadók száma: 85

A válaszadók 42 % a azonos életkorú csoportban dolgozik. Tehát nagyobb arányban vettek részt a kutatásban vegyes életkorú csoportokkal foglalkozó pedagógusok.

2. melléklet: Interjú Dr. Zalka Csenge Virággal – Premier Kultcafé - 2023. 04. 18.

Z.CS.V.= Zalka Csenge Virág

H.= hallgató

H.: Ha elmész mesélni, akkor iskolába, oviba is mész mesélni?

Z.CS. V: Igen minden korosztálynak mesélek, előszóval. Nem épül rá egyéb tevékenység. Én egyszerűen csak szeretek mesélni. Nem fejleszték, csak szórakoztatni szeretném őket. Van, hogy meghívnak iskolába és ehhez és a témához hozzák meseanyagot azt szoktam csinálni, de én mesélek. Nem vagyok terapeuta.

Az élmény, hogy gyerek vagy és mesélnek neked az jó, mert nekem is sokat meséltek. Nyilván fejlődik, mert mindentől fejlődik a gyerek.

E: Mióta mesélsz?

Z. CS. V.: Kamasz korom óta mesélek. Akkor is szerettem volna mesemondó lenni. Ösztönösen jött, hogy ha olvastam egy jó sztorit mindenkinek el kellett mondanom. Mitológiát, legendákat nagyon szerettem. Később egyetemista koromban tudtam meg, hogy van olyan, hogy hivatásos mesemondó. Az internetről tudtam meg, hogy van ilyen, itthon csak a Berecz Andrást ismertem. Talán akkor csak ő volt. Nemzetközi mesemondásról az interneten olvastam először, arról, hogy vannak mesemondó konferenciák, rendezvények, ezért mentem ki az USA-ba, mert kíváncsi voltam erre.

H: A hagyományos meséléséről és az archaikus nyelvezethez való viszonyokról mi a véleményed? Te azt mondod, hogy az adott kor nyelvén kell szólni a közönséghez, azáltal válik élővé a sztori. A Hagyományok Házában pedig hangsúlyozzák az archaikus nyelv fontosságát.

Z. CS. V.: A Hagyományok Házában is azt mondják, hogy a közönség nyelvén kell mesélni. A maga korában Ámi Lajos vagy Fedics Mihály a modern nyelvet beszélt. Csak, amikor leírták őket megfagytak. Ők hagyományörző mesemondók. Nem hagyományos, hanem „revival” mesemondónak tartják magukat. Céljuk, hogy bemutassák, hogy a magyar hagyományban régen hogyan meséltek az emberek. Más a cél és a kontextus. Más céllal mesélnek. Csak magyar népmesével foglalkoznak. Én magam hagyományos mesemondónak tartom magam, olyan értelemben, ahogy például a nagyapám volt mesemondó. Száz éve a mesemondó nem hagyományörző volt. Voltak jó sztorijaik, ha tv- ből, ha könyvből, bármiből tudott csinálni

sztorit mint, a nagyapám. A hagyományos mesemondónak mindig volt minden műfajban sztorija, anekdota, személyes, családi A folkloristák felosztották ezt mindenféle műfaj szerint, de egy élő szájhagyomány esetében a sztori az sztori.

H.: Szerinted az óvónőknek érdemes a mesemondóktól tanulni vagy szerinted a mesemondás egy külön műfaj, szakma?

Z. CS. V.: Hasznos. A mesemondás szerintem univerzálisan emberi. Mindenki mesél, sztorizik, mindenkinek szüksége van sztorikra. Egy óvónőnek, aki a mesén keresztül foglalkozik gyerekekkel, külön hasznos, ha ezt jól tudják csinálni. Szoktam óvodapedagógusoknak mesemondó képzést tartani, de az más műfaj. Nem arra készítem fel, hogy hogyan álljál nagyszínpadon mikrofonnal. Úgy rakom össze a képzést, a tanácsokat, eszközöket, hogy egy óvónőnek jó legyen.

Van egy ilyen kifejezés az angolban, applied storytelling, alkalmazott mesemondás. És ez alá az ernyő alá tartozik minden, amikor valaki a mindennapi munkájában használja a mesemondást. Én a gyereketthonokban a Világszép Alapítványnál teszem ezt.

H.: Bevallom nehezen igazodom ki a mesemondó irányzatok között. Érdemes erről az oldalról megközelítenem a mesemondást?

Z. CS. V.: A Hagyományok Házában végzett mesemondók közül sokan tagjai az én Myth Off-os csapatomnak. Ez teljesen összefolyik. Nem az a mesemondó, aki csak egyfajta népmesét, tájszólással mond. Agócs Gergelynek van X db profilja, ő ezt őrzi. Minden mesemondó azt csinálja, amit szeretne, más a célközönség egyszerűen. Amerikában is annyiféle mesemondó volt és mindenkitől lehetett tanulni valamit. Nem lehet azon rágódni, hogy ha te így csinálod az nem jó, mert én máshogy. Nem ennyire sarkos, mert több stílus van.

H.: Tartasz mesemondó tanfolyamot, amelyre óvodapedagógusok is jelentkezhetnek?

Z. CS. V.: Meghívásra tartok óvodákban ilyen képzést. Önállóan nehézkes eljutni a képzésekre. Volt, hogy szerveztem ilyet. Nehéz helyet foglalni, embereket toborozni, sokan mondják vissza.

H.: Mi a különbség a mesepedagógia, meseterápia és aközött, amit te csinálsz?

Z. CS. V.: Bajzáth Mária és Boldizsár Ildikó is alkalmazott mesemondással foglalkoznak. Hasznos pedagógiai és meseterápiás eszközöket kínálnak. Amit én csinálok, az a mesemondás

mint szórakoztatás, mint előadóművészeti tevékenység. Ha azt mondom, hogy fel a színpadra és mesélj az már másik műfaj. Az előadóművészeti képzés. Én mesélek színpadon és közösségben is, a helyzet határozza meg, milyen módon, stílusban, eszközökkel.

H.: Idén hazánkban rendezik a Nemzetközi Történetmondó Konferenciát. Érdemes elmennem, pedagógusként tudok meríteni belőle? Mit kell tudni a Konferenciáról?

Z. CS. V.: A FEST konferencia érdekes kérdés, ott mesemondó szervezetek képviselik magukat Európából mindenhol. Például, én képviselem a Világszép alapítványt. Nem egyéni mesemondó okulására van. Szakmai kerekasztalok, workshopok vannak. Világszép módszerről fogok ott idén beszámolni, hogyan mesélek gyerekotthonban. Ez a konferencia nagyon szakmai. Maga a fesztivál nem tudom, hogy lesz-e idén.

H.: A Világszép módszerről lehet kérdezősködni, mert írtad, hogy a képzést nem lehet megnézni külsősként?

Z. CS. V.: Azért nem engedünk be oda külsősöket, azért nem tudtak megnézni, mert az egyben csapatépítés is. Ők egy mesemondó csapatként funkcionálnak utána. 4 napos képzésünk van. Speciális módszertan. Ezeket a világszép önkéntes mesemondókat beengedjük gyermekotthonokba, gyermekvédelmi intézményekbe mesét mondani. Ez az otthonuk a gyerekeknek, pizsamában rohangálnak. Ez nem egy színpadi fellépés. Itt nagy a felelősségünk. Halmozottan veszélyeztetett, traumatizált gyerekekkel foglalkozunk. A képzés arról is szól, hogyan készítjük fel az önkénteseket arra, hogy ott bármi lehet: lehet, hogy cukin ülnek a pizsijükben és meghallgatják a mesét, de lehet, hogy kimész és ott lesz a rendőrség. Bármibe belesétálhatsz és akkor neked tudni kell mi a te kompetenciád, mi a te felelősséged. A képzés arról is szól, hogy kerülnek a rendszerbe a gyerekek, hogy emelték ki őket családból, milyen traumákkal érkeznek. stb...A másik 3 napon tanítom az élőlészavas mesélést. Hogyan válassz mesét, hogy színezed ki a mesét, hogyan tudsz rajta menetközben változtatni, hogy tudod kiszíneezni, hogyan rögtönzöl, mitől lesz a sajátod, hogy kell rövidíteni, hogyan tudsz rajta díszíteni nyújtani lerövidíteni, hogy reagálsz le azt, ami mesélés közben történik, mert itt nagy nyüzsi tud lenni mesélés közben. Itt a max. létszám amúgy 12 fő. A csilláron hintázástól kezdve...minden előfordulhat.

Végtelenül cukik amúgy a gyerekek, csak tényleg mindenre fel kell készülni. Az egész Világszép filozófia arra épül, hogy mindenkinek ott van a szépség, hogy megérdemli mindenki gyerek, hogy kapjon figyelmet, szeressék, elfogadják, te jó vagy, nem a te hibád hogy

kiemeltek, és nekik fontos a mese, mi megerősítéseket adunk nem akarunk terápiát nyújtani, gyerekkori élményt akarunk adni, hogy megélhessük hogy ők gyerekek, a táborokban is, az esti meséléseken is ovikban is stb...azt hogy ők megkapják ezt a sok figyelmet szeretetet, amiből nekik kevés van. Mindegy, hogy piros macska vagy kutya van a mesében. Ez nem előadóművészet. Nem arról szól, hogy milyen szépen mondtam el, mennyire szépen kerekítettem el a mesei fordulatot. Nem profi mesélőket nevelünk itt. Hanem hogy fel tudjuk készíteni erre a helyzetre. Ha nem áll készen valaki az a képzésen kiderül. Speciális közeg ezt nem nyitjuk meg külsősöknek.

Amikor hazajöttem Amerikából 2017-ben Bajzáth Marcsi akkor köszönt el a Világszép Alapítványtól. Ő volt addig a szakmai vezető. Előtte Boldizsár Ildikó. Én már régóta gondolkodtam rajta, hogy szeretnék mesét mondani, olyan gyerekeknek, akik nem kapnak mesét. Én örültem, hogy ezzel kerestek meg engem. Ez a nyitott elfogadó szerető mentalitás nagyon tetszik, mert babusgatom a gyerekeket. Nagyon vigyázunk az önkéntesekre. Ez az egész mentalitás nagyon tetszik nekem.

Köszönöm Csenge az interjút, hoztam néhány képet, amit a gyerekeim rajzoltak, akiket tanítok. A te köteteidből olvastam nekik, azt követően rajzolták. Nagyon ügyesek, hálás lennék, ha dedikálnád nekik. Köszönöm!

3. melléklet - Interjú: Dala Sára – 2024. 05. 10. – On – line (Zoom felület)

H.: Szakdolgozati kutatásom során igyekeztem a történetmondás keretén belül megvizsgálni, hogy a mai mesemondók milyen stílusok, irányzatokat szerint csoportosíthatóak. Ezen belül a pedagógus mesemondók hova tartoznak, mit tanulhat tőlük egy óvodapedagógus vagy egy óvodapedagógus hallgató, milyen irányba induljon az a pedagógus, aki a „tiszta forrás” – t keresi. A kutatás során a következő kifejezésekkel találkoztam: hagyományos mesemondók, „revival” mesemondók, nemzetközi mesemondók, pedagógus mesemondók. Az egyes kifejezések, terminusok tisztázása érdekében szeretném a véleményedet kérni erről a témáról.

D.S.: Raffai Judit megközelítése alapján, a mesemondás tanulásának módja szerint csoportosítunk? A folklorizmus keretei között hagyományos mesemondók azok az idős mesemondók, akik hagyományos módon tanulták a mesemondást, de ma már hagyományos közegben nem tudnak mesélni, fesztiválokon lépnek fel. A mesemondás technikáját ők gyermekkorukban természetes módon, saját környezetében élő mesemondóktól sajátították el. Ilyen mesemondó például ma Hideg Anna néni.

„Revival” mesemondók, akik tanulják, különböző képzéseken sajátítják el a mesemondás technikáját. Ők azok, akik a népi hagyományt követik, mikor mesélnek, a népi mesemondás világát próbálják megőrizni, ami tudatos a részükről. Ma legtöbbször a Hagyományok Háza által szervezett tanfolyamon sajátítják el a hagyományos mesemondás technikáját, módszertanát.

(Így pl. a Meseszó Egyesület legtöbbször magyar népmesét, fejből rögtönözve mondó tagjai mellett Zalka Csenge Virág is „revival” mesemondónak tekinthető, mert ő is újjáéleszti (revitalizálja) a szóbeli, rögtönző mesemondás hagyományát. Mindenféle népek meséit meséli, a paraszti mesélői technikát és az archaikus nyelvezetet viszont nem őrzi. Történetmondóként, „nemzetközi mesemondó” -ként tekintünk rá, hiszen ő maga is így, többféleképpen nevezi meg magát.)

Raffai Judit „funkcionális” mesemondóknak nevezi a pedagógusokat, könyvtárosokat, pszichológusokat, akik a meséket saját munkájukban alkalmazzák, szórakoztatás, pihentetés, fejlesztés, nevelés céljából. Ők fejből mesélnek, szó szerint vagy improvizálva - vagy felolvasnak. Nyelvezetükben törekedhetnek az archaikus kifejezések használatára, de mesélhetnek köznyelven és beépíthetik a szlenget is a mese szövegébe.

Gyermek mesemondók alkotják a mesemondók negyedik csoportját.

Ez a négy csoport szóban, eszközök beiktatása nélkül mesél.

A népmesék feldolgozására számos lehetőség áll rendelkezésre, mely már nem eszköztelen mesélés. Erről számos leírás található a szakirodalomban.

Egyelőre alakul még a mesekutatáshoz kapcsolódó terminológia. Ez egy folyamat, ahogyan maga a mesemondó mozgalom is, mely alakulóban van. 2001. óta abban a néprajzi-népmesei kutatási szakaszban vagyunk, hogy a jelennel a folklorizmussal is foglalkozunk.

H.: A kutatás hol tart ma? Hogyan közelítsük meg a mesemondást? Miért, hogyan mesélnek a mesemondók?

D.S.: Az egyik irány, az egyéniségkutató iskola a népmesében a mesemondó alkotó egyéniségére, egyén és közösség kapcsolatára koncentrál. Ez az irány meghatározó ma is. Ez alapján is lehet a mesemondó csoportok technikáját, a hagyományozódást, a mesék variálódását figyelni. Raffai Judit a „Mai mesemondók önmeghatározása – a kutatói és a mesemondói tapasztalatok összevetése” című online előadásban is nemrég kiemelte, egy kutatás és az akkor beszélgetés nyomán is, hogy a népmesék mondása során a régi alkotó típusú mesemondókra jellemző új mesevariánsok alkotása ma már nem jellemző. Inkább szavak, motívumok, hasonlatok szintjén változnak az elmondott variánsok. Agócs Gergely is ki szokta emelni a népmesetanfolyamos előadásain, hogy a magyar népmesekincs egy lezárt korpusz, ilyen értelemben nem születnek új népmesék. Viszont az is igaz, hogy minden egyes elmondott mese egy új alkotás, új variáns.

A másik irány a népmesekutatás legújabb fejezete, ami a „revival” mozgalmat kezdte kutatni. Voigt Vilmos a Mesebeszéd című kötetében levő írásában már felhívta a figyelmet arra, hogy a népmesei folklorizmust kéne követnie a kutatásnak. A mai mesemondókkal elszórta foglalkoztak a kutatók. Születnek tanulmányok, de átfogó kötet erről a témáról még nem született. Felvetődött pl. hogy „szubkultúrának” vagy „mozgalomnak” tekinthető. A néprajzkutatásban már nincs olyan, hogy ez vagy az a mese a „tiszta forrás”. Nehéz elkülöníteni a szóbeliséget és az írásbeliséget tiszta formájában, mert mindig keveredett. Jó példa volt az, hogy Hideg Anna néni a budapesti könyvbemutatón már igazította a meseszöveget a hallgató közeghez, mint improvizáló, hagyományos mesélő. De nem néprajzi gyűjtési szituáció a fesztivál, a könyvbemutató, ahol mesélnek a hagyományos mesemondók.

Fontos ma nekünk Keszeg Vilmos felvetése, aki a narráció oldaláról közelíti meg ezt a problémakört. A mesemondást mint történetmesélést vizsgálja. Eszerint a mesemondók

kulturális gyakorlatként és kapcsolattartási formaként élik meg a mesemondásukat. Antropológiai nézőpontból szemléli a mesemondást, illetve a narratív pragmatika felől, amikor minden egyes dolgot, ami minket ér, narratívákba öntünk és ezeken keresztül értelmezzük.

Ez három olyan gondolkör, amelyben a mai mesemondást és a mai mesemondói-mesehallgatói közeget érdemes értelmezni.

H.: Mit tanulhat a mai mesemondóktól a pedagógus? Mire koncentráljunk? 30 órás vagy 60 órás tanfolyamon vegyünk részt?

A két akkreditált tanfolyam a magyar népi mesemondást igyekszik átadni. A néprajzkutatás eddigi eredményein alapul ez a módszertan, a Hagyományok Háza hagyományátadási módszere. Az a kiindulópont, hogyan meséltek régen. A hosszabb tanfolyamon több hagyományos mesemondót ismerhet meg személyesen és archív felvételek a jelentkező. A 60 órás tanfolyamon elméletre és gyakorlatra is nyilván több idő van, de egy mese-részletes gyakorlat után már a saját választott egész népmeséjüket mondják a hallgatók. A kisebb tanfolyam a bátorítónak számára lehet motiváló. A lényeg, hogy saját szavaikkal tudják elmondani az adott történetet. A rövidebb tanfolyamon nincs jelen adatközlő mesemondó; ott kicsit fokozatosabban, többféle, kisebb feladaton keresztül próbáltuk a narratív készségeket fejleszteni, eljutva egy egész mese elmondásáig.

A legfontosabb, hogy a pedagógus megérezze, hogy szabadon, saját variációkat alkotva mesélhet. Mi azt valljuk, hogy a pedagógus elmondhatja ma is a népi mesemondóktól gyűjtött anyagot. Ha megfelelő technikával meséli a pedagógus akkor leköti a gyermek figyelmét. A szemkontaktus már kommunikációnak minősül, költői kérdésekkel be lehet vonni a gyermekek figyelmét, a mese közösségi élmény lesz. A hallgatóság bevonása a cél. Egy jó mesekezdő formulával már kapcsolatot tud teremteni a gyermekkel. Egyfajta cinkos kapcsolat alakul ki a mesélő és hallgató között, ha a mesekezdő formula a közönséget szólítja meg. Hát engem ide küldtek mesélni, Fábián Éva vagyok ti meg ugye harmadik osztályba jártok, nektek is ide kellett jönni.” „Az én becsületes nevem...” - kezdi Klitsie–Szabad Boglárka a meséit. A bemutatkozás során már egy kicsit oldódik mindenki. Tehát szavakkal hozzák létre a (mesemondói) rítust, itt nincs eszköz, mesepárna, szőnyeg, gyertya stb...Személyes közös teret szavakkal is ki lehet alakítani.

A mesemondás hagyományának éltetése már „revival” mesemondás: egy adott gyakorlatot élesztnek újjá, függetlenül a mese szövegétől. A tradicionális vonal figyel a régies kifejezések

használatára. Akik ma átírják a meséket, mint Zalka Csenge, a mai kor nyelvezetére koncentrálnak, több modern szót használnak. „Átsimítja” a meséket, mint régebbi szerzők is, hogy a mai gyermeknek emészthető legyen. A népmese nemzetközi műfaj, a világ körül variációkban élnek. Ez egy néprajzzal foglalkozó szakembernek teljesen egyértelmű, de nem születtek ismeretterjesztő kötetek, ezért ez nem köztudott, ezért jó, ha valaki népszerűsíti ezt a gondolatot.

A rögtönző, szűzsé alapú, improvizatív, hagyományos mesemondás is a történetmondás nagy óceánjának része. Aki általában teljesen hagyományos módon, eszköztelenül mesél, azok között is van, aki néha belevisz dramatikus vagy egyéb elemeket is, hangszert, játékot, tárgyakat. (Van, aki a kőleves történetét eljátssza, van, aki nem használ szemléltető eszközt, de esetleg odahív magához egy gyermeket és szerepet oszt rá. Van, aki – mint Fábrián Éva - a mesébe éneket sző, éneket tanít közben.) Ezeket a mesemondói fogásokat megtanulhatják, kölcsönvehetik, egy-egy, vagy több elemét is, a pedagógusok is, az óvónők, a mindennapi mesemondásukhoz.

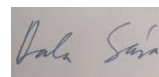
4. melléklet – Dala Sára nyilatkozata az interjú felhasználásának engedélyezéséről

NYILATKOZAT

Alulírott Dala Sára ezúton nyilatkozom, hogy a velem készült zoom-interjút Ottrok Evelin felhasználhatja a TDK/OTD dolgozatához.

(Ez nem publikációs engedély, kizárólag a TDK/ OTDK – dolgozat kéziratra vonatkozik.)

Budapest, 2024. V. 21-én

A small rectangular image showing a handwritten signature in blue ink. The signature appears to read 'Dala Sára'.

Dala Sára

5. melléklet: Tanúsítványok, melyek a kutatáshoz kapcsolódnak

A. Hogyan meséljek fejből és szívből? – Bátorító online tanfolyam pedagógusoknak és szülőknek – 2023. 03. 21.

Tanúsítvány-azonosító: T/2023/089449-1

TANÚSÍTVÁNY

Ottrok Evelin
(születési családi és utóneve: Szabó Evelin, születési helye: Budapest 13, születési ideje: 1979.02.21., anyja születési családi és utóneve: Lisznyai Éva)

részére,

aki a(z) **Dr. Deák-Zsótér Boglárka** felnőttképzőnél

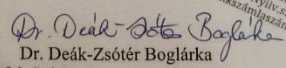
2023.02.01. és 2023.05.31. között 20 órá

Hogyan meséljek fejből és szívből? - Bátorító online tanfolyam pedagógusoknak és szülőknek

megnevezésű képzésen részt vett, és a képzést elvégezte.

A tanúsítvány szakképesítést és szakképzettséget nem tanúsít. A tanúsítvány munkakör betöltésére nem, tevékenység folytatására jogszabályban meghatározott esetben jogosít.

Kelt: Tárnok, 2023.03.21. napján.

Dr. Deák-Zsótér Boglárka
felnőttképző egyéni vállalkozó

Dr. DEÁK-ZSÓTÉR BOGLÁRKA E.V.
2461 Tárnok, Vörösmarty u. 63./B.
Adószám: 67731172-1-33
Nyilv.szám: 50669361
Bankszámlaszám: 11773119-00213776

B. Népmesekincstár Mesepedagógia – Nevelés és tudásátadás népmesékkal

2023. 04. 30.

C. Meseszó az óvodában, iskolában. Bevezető a hagyományos mesemondás gyakorlatába
– Hagyományok Háza – 2023. 11. 30.

 Hagyományok Háza
a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kulturális Stratégiai Intézménye

Postacím: 1276 Budapest, Pf. 1147 Telefon: (+36-1) 225-6000 info@hagyomanyokhaza.hu www.hagyomanyokhaza.hu

Felnőttképzési nyilvántartásba vételi szám: B/2020/000425

Sorszám: PED 65 /2023

TANÚSÍTVÁNY
arról, hogy

OTTROK EVELIN
születési családi és utónév: Ottrok Evelin
születési hely, idő: Budapest, 1979.02.21.

részt vett a(z) **Meseszó az óvodában, iskolában. Bevezető a hagyományos mesemondás gyakorlatába** című 45 órás,
- a 277/1997. (XII.22.) sz. Kormányrendelet szerint -
akkreditált pedagógus-továbbképzési programon.

Alapítási engedély száma: 480/10/2022

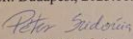
A továbbképzés helyszíne: Hagyományok Háza-1011 Budapest, Corvin tér 8.
A továbbképzés ideje: 2023.09.29-2023.11.25.

A résztvevő a továbbképzés követelményeit az alábbiak szerint teljesítette:

Szakmai elmélet: 5 (jeles)
Szakmai gyakorlat: 5 (jeles)

Ez a tanúsítvány munkakör betöltésére nem, tevékenység folytatására jogszabályban meghatározott egyéb feltételek fennállása esetén jogosít!

 HAGYOMÁNYOK HÁZA
HUNGARIAN HERITAGE HOUSE

Kelt: Budapest, 2023.11.30.

Péter Szidónia
Hagyományok Háza
képviseletében

D. Alkotó – fejlesztő meseterápia – FÜPI Kft. – 2024. 01.28.

Tanúsítvány sorszáma: T/2024/035847-1

TANÚSÍTVÁNY

Ottrok Evelin

(születési családi és utóneve: Szabó Evelin, születési helye: Budapest 13, születési ideje: 1979.02.21., anyja születési családi és utóneve: Lisznyai Éva)

részére,

aki a(z) **FÜPI Oktatási, Kulturális és Tanácsadó Korlátolt Felelősségű Társaság**
felnőttképzőnél

2024.01.26. és 2024.01.28. között 30 óras

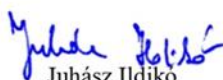
Alkotó-fejlesztő meseterápia

megnevezésű képzésen részt vett, és a képzést elvégezte.

A tanúsítvány szakképesítést és szakképzettséget nem tanúsít. A tanúsítvány munkakör betöltésére nem, tevékenység folytatására jogszabályban meghatározott esetben jogosít.

A 277/1997. (XII.22.) sz. Korm. Rendelet szerinti akkreditált pedagógus-továbbképzési program.
A képzési program alapítási engedély száma: 12/103/2019

Kelt: Budapest, 2024.01.28. napján.

Juhász Ildikó
ügyvezető

FÜPI Oktatási, Kulturális és Tanácsadó Korlátolt Felelősségű Társaság
Nyilvántartási szám: B/2020/004266
1027 Budapest, Frankel Leó út 6.

6. melléklet – Nyilatkozatok: 7.1;

7. Nyilatkozat

7.1 Mesterséges intelligenciát nem használt

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képalkotó, szövegalkotó) nem használtam a dolgozat készítése során.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségével vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: 2024.05.21.

Ottósk Evelyn

Aláírás

OTTÓSK EVELIN

Név (olvashatóan)